

IBOR-plan

Visie op integraal beheer
van de openbare ruimte

Gemeente Lochem

Gemeente Lochem / PLAN TERRA
november 2018

Beeld Yke Ruessink

Colofon

PROJECT
IBOR-plan
gemeente Lochem

PROJECTNUMMER
P 693-01

REGISTRATIENUMMER
2018694 (definitief)

AUTEURS
Iris Cockx
Marco Hommel
Marieke van der Klaauw

OPDRACHTGEVER
Gemeente Lochem

DATUM
20 november 2018

Inhoudsopgave

Kernpunten van het IBOR-plan.....	p. 5
1. Inleiding.....	p. 7
2. Visie op beheer.....	p. 11
3. Sturen op kwaliteit.....	p. 17
4. Huidige beheeropgaven.....	p. 23
5. Kerngericht thema's.....	p. 27
6. Uitvoering.....	p. 33
7. Bijlagen.....	p. 37

Beeld Yke Ruessink

Kernpunten van het IBOR-plan

De gemeente Lochem kiest er met de vaststelling van het voorliggende IBOR-plan voor om haar openbare ruimte meer integraal en beeldgericht te gaan beheren. IBOR staat voor Integraal Beheer van de Openbare Ruimte en legt de ambities vast voor het beheer en onderhoud in de komende 10 jaar. Die ambities zijn afgestemd op diverse andere beleidsterreinen. Het IBOR-plan mogen we beschouwen als een vertaling van deze ambities naar aanwijzingen voor beheer en onderhoud. Het IBOR-plan fungeert ook als meerjarig kader voor de afspraken die de gemeente Lochem en Circulus-Berkel (CB) in hun dienstverleningsovereenkomst (DVO) met elkaar overeenkomen.

De visie in het IBOR-plan bestaat op hoofdlijnen uit drie onderdelen:

1. **Zes draaiknoppen voor integraal beheer:** met *beeldgericht werken* maken we de kwaliteiten van openbare ruimte inzichtelijk en bespreekbaar. Via beheermaatregelen kunnen we sturen op deze kwaliteiten. We hebben zes verschillende maatregelen tot onze beschikking om deze sturing te geven. We beschouwen ze als de zes centrale draaiknoppen voor integraal beheer.
2. **Basisspelregels voor meer maatwerk:** door uit te gaan van meer maatwerk in het beheer en onderhoud kunnen we gerichte aandacht geven aan plekken die onze inwoners belangrijk vinden. Zo realiseren we met hetzelfde geld meer kwaliteit en meer tevredenheid. Bij het maatwerk moeten we wel een aantal basisspelregels in acht nemen. We moeten blijven voldoen aan veiligheidsnormen en door de gemeente al vastgelegde beleidsuitgangspunten, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en (arbeids)participatie. Het IBOR-plan legt deze basisspelregels vast.
3. **Kerngerichte werken:** de gemeente Lochem kent met haar stad, (dorps)kernen en buurtschappen uiteenlopende openbare ruimten. We kiezen voor een kerngerichte uitwerking van het beoogde maatwerk. De komende jaren willen we voor iedere kern binnen onze gemeente een eigen beheervisie uitwerken voor integraal beheer. De al bestaande dorpsvisies zijn hiervoor een goed vertrekpunt. In samenspraak met de dorpsraden en inwoners gaan we deze visies concreter uitwerken naar uitgangspunten voor beheer en onderhoud. Het IBOR-plan stelt kerngerichte budgetten voor als taakstellende kaders.

Inhoudelijke conclusies op hoofdlijnen

- Het IBOR-plan verkent de mogelijkheden om de openbare ruimte op verschillende, beeldgerichte niveaus te beheren. De verkenning laat zien dat er *op dit moment onvoldoende (structurele) middelen* beschikbaar zijn om de openbare ruimte te beheren. De gemeenteraad wordt gevraagd om op basis van een aantal thematische scenario's een keuze te maken en structureel meer middelen voor het beheer en onderhoud beschikbaar te gaan stellen.
- Bij het beheer van de openbare ruimte zijn er diverse werkzaamheden die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ook (deels) kunnen uitvoeren. IBOR is daarmee ook een *voertuig voor de sociale doelstellingen* van de gemeente Lochem. In de groenvoorzieningen zet CB al in op arbeidsparticipatie. Met het vaststellen van het IBOR-plan zal CB deze inzet verder gaan uitbreiden naar onder meer de reinigingstaken.
- We vernieuwen de rolverdeling tussen de inwoners, de gemeente en CB. We rekenen op een meer actieve rol van inwoners. We nodigen hen uit om mee te denken bij het vertalen van het IBOR-plan naar de kerngerichte uitwerkingen. Via een jaarlijkse schouw kunnen inwoners met CB en de gemeente controleren hoe de kwaliteit in hun woonomgeving zich ontwikkelt en via digitale instrumenten (o.a. Whatsapp) kunnen inwoners meldingen maken. We blijven daarnaast inzetten op actief mede- en zelfbeheer op plekken waar inwoners dat willen. De grondgedachte is dat de gemeente hierbij zo goed mogelijk faciliteert en ondersteunt; de bewoners geven de plus aan *hun* openbare ruimte.

Beeld Yke Ruessink

1. Inleiding

Voor u ligt het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR-plan). Dit plan laat zien hoe de gemeente Lochem de kwaliteit van haar openbare ruimte de komende jaren gaat verbeteren en beheren. Het IBOR-plan is opgesteld naar aanleiding van de Kadernota 2018. Bij de behandeling hiervan heeft de Raad op 3 juli 2017 unaniem een motie aangenomen waarin zij het college vraagt om de kwaliteit van de openbare ruimte te gaan verbeteren samen met haar inwoners.

De gemeente Lochem heeft met haar verschillende kernen en grote buitengebied uiteenlopende openbare ruimten die uiting geven aan de identiteit en kwaliteiten van deze woon- en werkgebieden. Geen kern of plek is hetzelfde. Dit vraagt om een beheer en onderhoud dat aansluit op deze diversiteit. Het IBOR-plan gaat hiervoor uit van:

Integraal en beeldgericht werken

De openbare ruimte loopt van ‘gevel tot gevel’, of van ‘tuin tot tuin’. Alle onderdelen tussen deze gevels en tuinen – van riool tot lantaarnpaal en van gazon tot boom – zijn openbare ruimte. Het beheer en onderhoud gaan we in meer nauwe samenhang voorbereiden en uitvoeren. Zo beperken we onnodig dubbelwerk, besparen we geld en verminderen we overlast. Integraal beheer gaan we (waar mogelijk) zo veel mogelijk beeldgericht aansturen. Beeldgericht wil zeggen dat we de onderhoudsniveaus in (foto)beelden gaan vastleggen en voor de afspraken met Circulus-Berkel (CB) meetbaar maken in kwalitatieve beschrijvingen. We maken gebruik van de landelijk gestandaardiseerde methodiek van het CROW voor beeldgericht werken (CROW publicatie 323, 2013). De afspraken over beeldgerichte onderhoudsniveaus gaan een belangrijke plek krijgen in de Dienstverlenings-vereenkomst (DVO) die de gemeente Lochem en CB afsluiten. We gaan ook met de inwoners hierover communiceren. Inwoners die dat willen, mogen via een jaarlijkse schouwronde meekijken hoe de kwaliteit zich ontwikkelt.

Meer maatwerk en ‘kerngericht werken’.

De gemeente Lochem bestaat uit een stad, meerdere kernen en buurtschappen; ieder met een andere uitstraling en mogelijk specifieke wensen. Niet iedere plek hoeft er hetzelfde uit te zien en daarmee op hetzelfde niveau beheerd te worden. Tijd en geld dat kan worden bespaard, kunnen we mogelijk op andere plaatsen inzetten. Dit IBOR-plan stimuleert daarom maatwerk in beheer en onderhoud. Maatwerk dat we per kern afstemmen op de wensen van inwoners, ondernemers en dorpsraden. We maken een onderscheid naar verschillende beheergroepen (verharding, groen, reiniging, etc.) en naar zogeheten ‘gebiedstypes’ (centrum, woonwijk, industrie en buitengebied). Op basis hiervan gaan we in overleg met inwoners, ondernemers en/of dorpsraden een kernspecifieke uitwerking maken van het maatwerk in beheer en onderhoud. Dit noemen we ‘*kerngericht beheren*’. CB gaat haar uitvoering hierop aanpassen. In plaats van sectorale groen-, reinigings- en verhardingsploegen werken zij de komende jaren toe naar integrale gebiedsteams die de openbare ruimte in de kernen van gevel tot gevel, dan wel van tuin tot tuin als één geheel onderhouden. Een betere herkenbaarheid en aanspreekbaarheid voor de inwoners zijn een belangrijk doel van het beheren door gebiedsteams.

Het IBOR-plan is tot stand gekomen door een uitgebreid participatietraject waarbij inwoners en belangenverenigingen aan konden geven welke kwaliteiten zij in hun openbare ruimte belangrijk vinden. Het meedenken kreeg vorm via de enquêtes van 'Lochem Spreekt', via een aantal thema-avonden en door het gezamenlijk schouwen van de openbare ruimte. De opbrengsten zijn verwerkt in het IBOR-plan. Ook in de toekomst blijven we inwoners uitnodigen om betrokken te blijven bij het monitoren van de kwaliteiten buiten op straat. Naast meedenken kunnen inwoners ook een meer actieve bijdrage leveren. In navolging van vele initiatieven, zoals de speeltuinverenigingen, krijgen de inwoners nog meer de ruimte krijgen om *hun* openbare ruimte eventueel naar een hoger niveau te brengen. De gemeente en CB zorgen in ieder geval voor een bepaald basisniveau, dat zorgt voor veiligheid en leidt niet tot bovenmatige onderhoudskosten. De inwoners kunnen daarop een plus uitwerken. De gesprekken hierover gaan plaatsvinden bij de uitwerking van de kerngerichte IBOR-plannen.

*Inwonersparticipatie,
mede- en zelfbeheer*

Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zijn in Lochem op dit moment al betrokken bij het beheer van het openbaar groen. We zien nog meer mogelijkheden: ook op andere onderhoudstaken kunnen we ruimte geven aan arbeidsparticipatie, bijvoorbeeld bij het ruimen van zwerfvuil of het ledigen van prullenbakken. Integraal beheer van de openbare ruimte draagt op deze manier nog meer bij aan de sociale doelstellingen van de gemeente. De gemeente Lochem en CB werken de afspraken voor de komende jaren uit in de DVO.

Arbeidsparticipatie

Gemeente Lochem heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid. Het IBOR-plan neemt deze ambities als basis. Bij de uitwerking van de kerngerichte uitwerkingen geven we de ambities voor verduurzaming voor het beheer van openbare ruimte mee. We geven de betrokken partijen als opgave mee, om een expliciete afweging te maken tussen de onderhoud en duurzame oplossingen. Op sommige plekken past ecologisch bermbeheer of kan blad bijvoorbeeld wat langer blijven liggen. Ook zullen we vragen stellen over de plekken die al dan niet moeten worden verlicht en over de mogelijkheden om de openbare ruimte klimaatbestendiger te maken (bijvoorbeeld waar vangen we piekbuien op).

Duurzaamheid

Beeld Yke Ruessink

Beeld Yke Ruessink

2. Visie op beheer

De openbare ruimte vormt een belangrijke plek. Zodra je de deur uitstapt, sta je immers in de openbare ruimte met al haar facetten. De ruimte vormt een plaats voor recreatie, spelen en ontmoeten, heeft wegen om je te verplaatsen van A naar B en vangt het regenwater op na een hevige bui. Het is van groot belang dat de kwaliteit van de openbare ruimte is afgestemd op de behoeften van gebruikers. We kunnen via zes verschillende maatregelen, oftewel 'draaiknoppen' invloed uitoefenen op deze kwaliteit. Voor het maatwerk dat we hierbij in de verschillende kernen van Lochem voor ogen hebben, moeten we wel een aantal 'spelregels' afspreken. De zes draaiknoppen, de kerngerichte uitwerkingen en de basisspelregels vormen de drie hoofdlijnen van de visie op het beheer in Lochem voor de komende jaren.

Figuur 1 Hoofdlijnen visie IBOR

Openbare ruimte

De openbare ruimte is het netwerk van wegen, groen, meubilair, civiele kunstwerken en water, met alle bijbehorende boven- en ondergrondse voorzieningen en objecten.

Binnen het IBOR-plan wordt de openbare ruimte als volgt afgebakend:

- alle openbaar toegankelijke buitenruimte (bovengronds, zowel binnen als buiten de bebouwde kom);
- in eigendom van de gemeente Lochem;
- in beheer en onderhoud van de gemeente Lochem (dat wil zeggen de gemeente Lochem houdt het in stand en heeft hiervoor middelen beschikbaar);
- de onderliggende riolering is tevens een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte en is medebepalend voor het plannen van onderhoud aan de bovengrondse openbare ruimte. Riolering maakt formeel echter geen onderdeel van het IBOR-plan, maar is beleidsmatig vastgesteld in het Afvalwaterketenplan.

In totaal heeft de gemeente Lochem bijna 500 hectare aan openbare ruimte in beheer. In hoofdstuk 5 worden de verschillen naar verharding, groen en de verschillende objecten in de openbare ruimte op hoofdlijnen toegelicht. In het bij dit IBOR-plan behorende bijlagerapport 'De Basis in Beeld' zijn meer details opgenomen.

Voor het IBOR-plan delen we de openbare ruimte op in een aantal deelgebieden, zodat het beheer en onderhoud afgestemd kan worden op de gewenste kwaliteiten, kenmerken en identiteiten van een gebied. In de eerste plaats zijn dat de 9 kernen en het daartussen liggende buitengebied. Voor iedere kern maken we vervolgens – waar van toepassing – een nader onderscheid naar vier verschillende gebiedstypes:

1. Centrum, accenten en ontsluitingswegen;
2. Woongebieden en gebruiksgebieden;
3. Industrierterreinen;
4. Buitengebied.

In het bijlagerapport 'De Basis in Beeld' zijn de definities van de verschillende gebiedstypes uitgewerkt.

GRAS

ONDERHOUDSKWALITEIT

A+ **Uitstekend onderhouden:**
Geen beschadigingen, onkruid of kale plekken. Gras is kort gemaaid.

A **Goed onderhouden:**
Weinig beschadigingen, onkruid en kale plekken. Gras is kort gemaaid.

B **Verzorgd:**
Ziet er redelijk onderhouden uit. Hier en daar beschadigingen, kale plekken en onkruid. Gras is niet te lang.

C **Onverzorgd:**
Duidelijke achterstanden in onderhoud. Redelijk veel beschadigingen, onkruid, kale plekken en lang gras.

D **Verwilderd of verdwenen:**
Het gazon lijkt niet onderhouden te worden. Veel beschadigingen, onkruid, kale plekken en te lang gras.

BEPLANTING

ONDERHOUDSKWALITEIT

A+ **Uitstekende staat:**
Het openbaar groen fleurt de straat op.

A **Goed onderhouden:**
Beplanting is overal aanwezig en recent gesnoeid. Geen kale plekken, wel jonge redelijk volgroeide planten.

B **Verzorgd:**
De beplanting ziet er redelijk onderhouden uit. Beplanting kan soms wat karig ogen, maar er zit wel duidelijk leven in.

C **Onverzorgd**
Duidelijke achterstanden in onderhoud. Groen is niet gesnoeid en soms ontbreken er struiken en planten.

D **Verwilderd of verdwenen:**
Struiken en planten zijn onbeschadigd en lijken niet onderhouden te worden.

BEELEDENBOEK

PLANTERRA
THUIS IN DE OPENBARE RUIMTE

openbare ruimte

Figuur 2 IBOR-schouwboekje – bespreekbaar maken van onderhoudskwaliteiten

Zes draaiknoppen voor het sturen van onderhoudskwaliteiten

Met IBOR gaan we het beheer zo veel mogelijk beeldgericht aansturen. Beeldgericht wil zeggen dat we de onderhoudsniveaus in (foto)beelden gaan vastleggen en voor de afspraken met Circulus-Berkeel Buitenruimte (CB) meetbaar maken in kwalitatieve beschrijvingen (zie figuur 2 voor impressie). Via beheermaatregelen kunnen we sturen op deze kwaliteiten.

We hebben zes verschillende maatregelen tot onze beschikking om deze sturing te geven. We beschouwen ze als de zes centrale draaiknoppen voor integraal beheer.

Service onderhoud: dit zijn onderhoudsmaatregelen die worden uitgevoerd naar aanleiding van meldingen door inwoners of op basis van eigen waarnemingen door medewerkers van de gemeente of CB. Voorbeelden zijn de aanpak van losliggende stoeptegels, het verminderen van wortelopdruk of kapotte verlichting voorzien van een nieuwe lamp.

Regulier onderhoud: dit is het onderhoud dat gedurende het jaar één of meerdere keren wordt uitgevoerd. Het gaat bijvoorbeeld om het maaien van het gras, het vegen en reinigen van de straten en het schoffelen van plantvakken.

Groot onderhoud: dit zijn meer ingrijpende maatregelen die 'eens in de zoveel jaar' moeten worden uitgevoerd. Er kan gedacht worden aan het herstraten van een weg, het inboeten van groen of het verven van straatmeubilair.

Vervangingen en omvormingen: als delen van de openbare ruimte aan het einde van de levensduur komen, dan moeten zij worden vervangen. In de praktijk zijn vervangingen vaak aanleiding om de openbare ruimte functioneel te verbeteren. Bijvoorbeeld door het hemelwater af te koppelen, de verkeerssituatie te verbeteren of door ander straatmeubilair met andere gebruiksmogelijkheden terug te brengen.

Participatie: inwoners kunnen via mede- of zelfbeheer ook zelf directe invloed uitoefenen op de kwaliteit van de openbare ruimte. Er zijn hiervan al diverse voorbeelden. De afspraken hierbij is dat CB en de gemeente toezien op een minimale onderhoudsniveaus; de inwoners leveren zelf de plus.

Handhaving en educatie: sturen aan kwaliteit is ook een kwestie van toezien op een juist gebruik. Gebruikers van de openbare ruimte moeten op ongewenst gedrag aangesproken worden. Via communicatie en 'nudging' kunnen we gebruikers ook beïnvloeden op gewenst gedrag.

Basisspelregels voor maatwerk in onderhoud

Integraal beheer en beeldgericht sturen van de onderhoudskwaliteiten maakt meer maatwerk in het beheer en onderhoud mogelijk. Door uit te gaan van meer maatwerk kunnen we gerichte aandacht geven aan plekken die inwoners belangrijk vinden. Zo realiseren we met hetzelfde geld meer kwaliteit en meer tevredenheid. Bij het maatwerk moeten we wel een aantal basisspelregels in acht nemen. We moeten blijven voldoen aan veiligheidsnormen en door de gemeente al vastgelegde beleidsuitgangspunten, bijvoorbeeld op het gebied van gebied van duurzaamheid en (arbeids)participatie. We leggen de volgende basisspelregels vast:

1. *Altijd een bepaald basisniveau:* de gemeente en CB zien er op toe dat er altijd wordt voldaan aan een bepaald basisniveau van onderhoud. Dat basisniveau is niet per se een onderhoudsniveau 'B' conform de CROW-methodiek voor beeldgericht werken, maar kan ook lager zijn, zo lang er maar geen onveilige situaties ontstaan. Ook moeten we voorkomen dat we op de langere termijn meer geld kwijt zullen zijn aan herstelmaatregelen ('voorkomen kapitaalsvernietiging'). Het C-niveau van de CROW-methodiek wordt beschouwd als absoluut minimum.
2. *Maatwerk in het beheer:* niet overal is dezelfde uitstraling noodzakelijk. Een woonwijk of centrum mag een andere uitstraling hebben dan een industrieterrein. De mogelijkheden en wensen voor dit maatwerk worden de komende jaren in nauw overleg met inwoners en dorpsraden uitgewerkt voor de verschillende kernen binnen de gemeente Lochem.
3. *Financiële kader:* de gemeenteraad zal op basis van het voorliggende IBOR-plan een nieuw financieel kader vaststellen. Deze wordt voor het eerst geëffectueerd in de Kadernota 2020-2023. De beoogde kerngerichte uitwerkingen moeten passen binnen dit kader. We werken het financiële kader uit naar taakstellende beheerbudgetten voor elke kern.
4. *Werkbaar in de uitvoering:* het beoogde maatwerk moet werkbaar zijn voor de mensen die het concrete beheer en onderhoud uitvoeren. We kunnen niet op elke hoek van de straat een andere kwaliteit nastreven. Ook moet er een logische samenhang zijn tussen onderhoudsniveaus. Het gewenste niveau van onkruid bestrijden moet bijvoorbeeld afgestemd zijn op het gewenste onderhoudsniveau van het aangrenzende groen. CB zal op dit vlak een adviserende rol hebben bij de kerngerichte uitwerkingen.
5. *Vigerende beleidsuitgangspunten:* het IBOR-plan hanteert bestaande beleidsuitgangspunten van de gemeente Lochem als basis. Zo is er onder andere beleid om de koploperpositie van Lochem te behouden op het gebied van duurzaamheid. Ook ondersteunt het IBOR-plan de ruimte voor verdere activering van (arbeids-) participatie bij beheer. In het bijlage-rapport 'De Basis in Beeld' zijn de vigerende beleidsuitgangspunten, die raakvlakken hebben met het beheer van de openbare ruimte samengevat.
6. *Duurzaam en biodivers:* bij het beheren van de openbare ruimte worden de onderdelen duurzaamheid en biodiversiteit vertaald, onder meer door over te gaan naar ledverlichting, ecologisch bermbeheer en het niet gebruiken van chemische middelen.
7. *(Blijven promoten van) mede- en zelfbeheer:* De gemeente zorgt voor het basisniveau. Bewoners hebben de ruimte om hun eigen 'plus' toe te voegen. We stimuleren de al lopende initiatieven rond de speeltuinverenigingen en de diverse gebruiksovereenkomsten in het groen. Zij zijn inspiratie om de actieve rol van de inwoners bij hun eigen openbare ruimte verder uit te bouwen.

Kerngerichte uitwerkingen en vier overkoepelende thema's

De diversiteit van de gemeente Lochem met haar diverse kernen is een kwaliteit, die ook tot uitdrukking moet komen in (het beheer van) de openbare ruimte. Om dit handen en voeten te geven, stelt het IBOR-plan kerngerichte uitwerkingen voor. In plaats van één plan voor de gehele gemeente, gaat iedere kern een eigen kerngericht kader uitwerken, met eigen accenten en een bijbehorend budget afgestemd op de beheeropgaven en het areaal. In dit plan wordt met kernen bedoeld Lochem, Epse, Harfsen, Gorssel, Eefde, Almen, Laren, Exel en Barchem. De buurtschappen Exel, Zwiep, Joppe en de Kring van Dorth worden in de kerngerichte uitwerkingen behandeld bij de naastgelegen dorpen.

Bij de vraag naar kerngerichte uitwerkingen voor het beheer en onderhoud geeft het IBOR-plan een aantal inhoudelijke thema's mee, die zijn afgeleid van bestaande beleidsvoornemens van de gemeente Lochem. Zo zijn in het Coalitieakkoord 2018-2022 ("Dichtbij, duurzaam, doen!") ambities vastgelegd, die relevant zijn voor de openbare ruimte. Zij dienen vertaald te worden naar richtinggevende kaders voor het beheer en onderhoud. De inwoners en dorpsraden die betrokken gaan worden bij de kerngerichte uitwerkingen, worden gevraagd deze thema's mee te nemen bij het benoemen van hun wensen en mogelijkheden voor het beoogde maatwerk in onderhoud.

Het IBOR-plan stelt op basis van het Coalitieakkoord 2018-2022 de volgende vier overkoepelende thema's voor, ieder met een eigen accent om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren:

1. *Spelen, bewegen en ontmoeten*: focus op verbeteren van recreatieve en sportieve gebruiksmogelijkheden, van onder meer voet- en fietspaden, speelgelegenheden en ontmoetingsplekken;
2. *Iedereen doet mee*: verhogen van ambities voor nog actievere, betrokken inwoners, vergroten schaalniveau van mede- en zelfbeheer door inwoners en ondernemers;
3. *Groen doen*: focus op de ecologische ambities, verduurzaming van de openbare ruimte en meer biodiversiteit;
4. *Toegankelijk en bereikbaar*: extra aandacht voor een toegankelijke, bereikbare en veilige openbare ruimte. Het accent in het beheer wordt gelegd op voet- en fietspaden en het verbeteren van de verkeersveiligheid.

De genoemde thema's worden in hoofdstuk 5 nader toegelicht en doorgerekend op de financiële consequenties. De gemeenteraad wordt bij het vaststellen van dit IBOR-plan gevraagd een keuze te maken uit één centraal thema, op basis waarvan vernieuwde taakstellende beheerbudgetten voor de gehele gemeente Lochem worden vastgesteld. Dit budget wordt het financiële kader voor de kerngerichte uitwerkingen. Het is bij deze uitwerkingen mogelijk om specifieke, mogelijke afwijkende accenten te leggen die passen bij de wensen en identiteit van een (dorps)kern, zolang de voorgestelde ambitieniveaus maar passen binnen het financiële kader.

Figuur 3 Vier centrale IBOR-thema's

Beeld Yke Ruessink

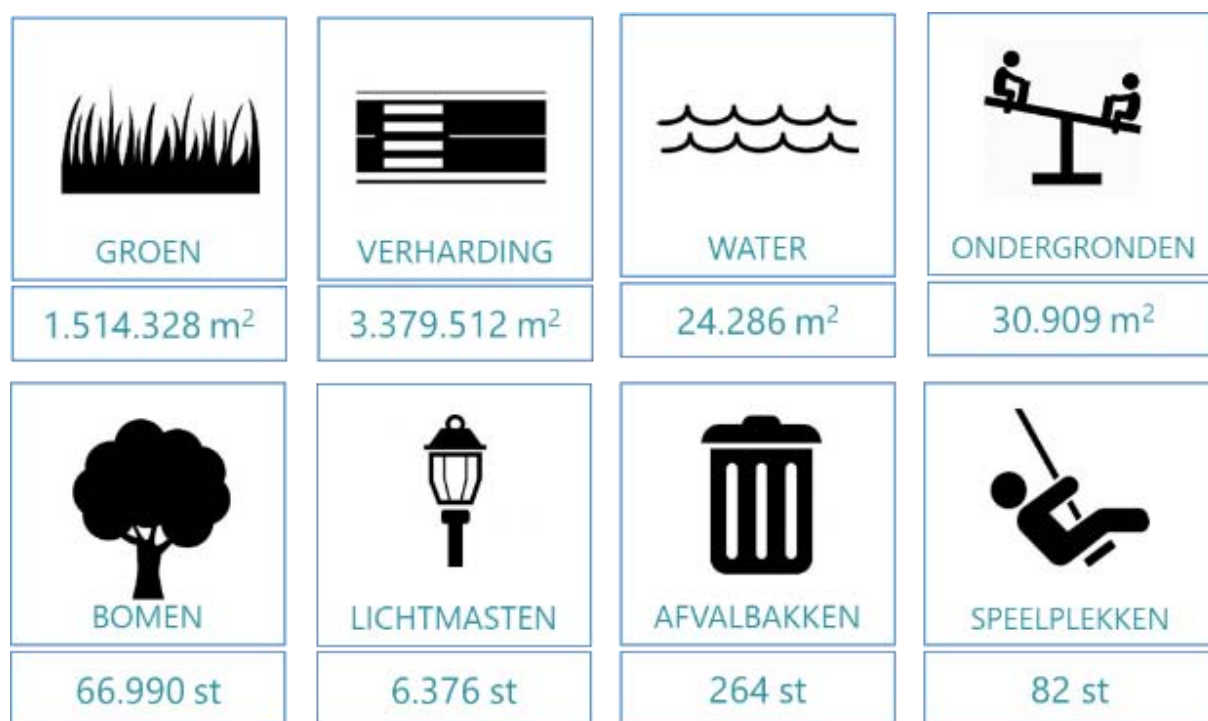
3. Sturen op kwaliteit

Om te kunnen sturen op kwaliteit, dient de basiskwaliteit op orde te zijn. Voor een goede basis is het van belang inzichtelijk te hebben hoeveel areaal te beheren is, welk budget beschikbaar is en welke kosten aan het beheer verbonden zijn.

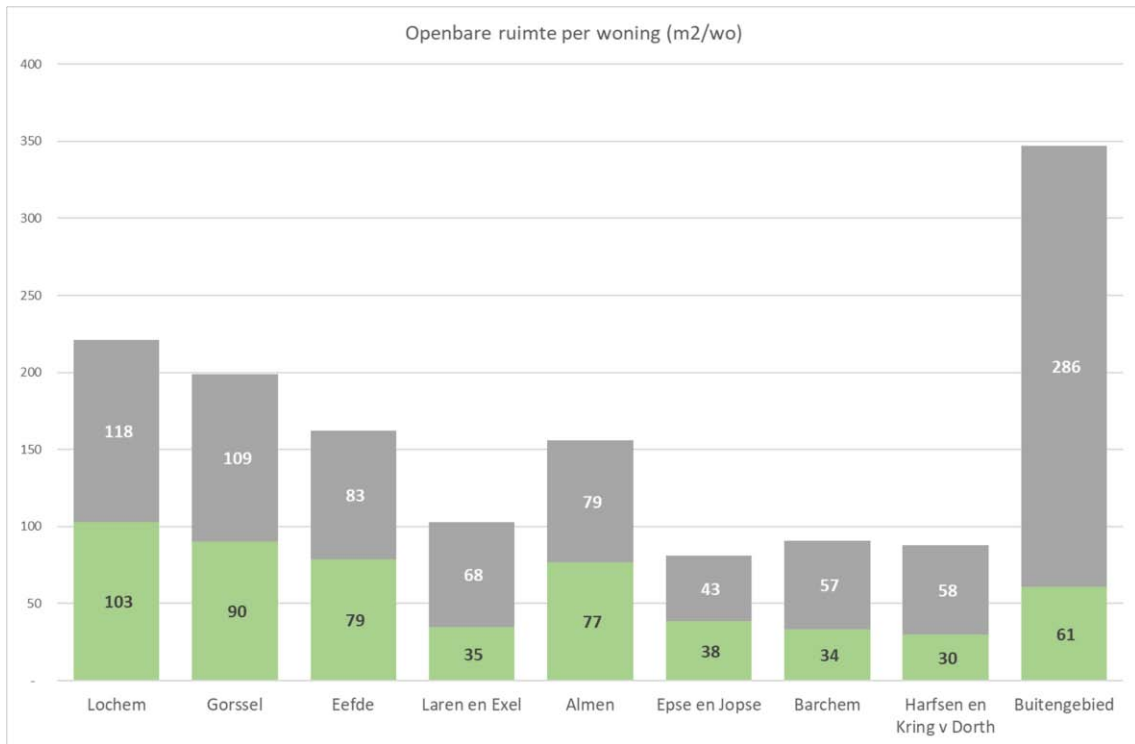
Te beheren areaal

In totaal beheert de gemeente Lochem 500 hectare (4.986.000 m²) openbare ruimte. Ongeveer tweederde van dit areaal bestaat uit verharding en de rest uit openbaar groen. In de openbare ruimte staat tevens een groot aantal objecten, zoals bomen, lichtmasten en straatmeubilair.

Met 500 hectare is er binnen de gehele gemeente gemiddeld 347 m² openbare ruimte per woning beschikbaar. De verschillen per kern zijn groot (zie figuur 5). De kleinere kernen tellen slechts een aantal straten binnen de bebouwde kom, met enkele tientallen vierkante meters berm en bomen. Het stedelijk gebied van Lochem bestaat uit enkele hectares openbaar groen met diverse beplantingstypen. Die specifieke verschillen zijn duidelijk te zien in de statistieken per woning (zie figuur 5).

Figuur 4 Areaal openbare ruimte in het beheer van de gemeente Lochem

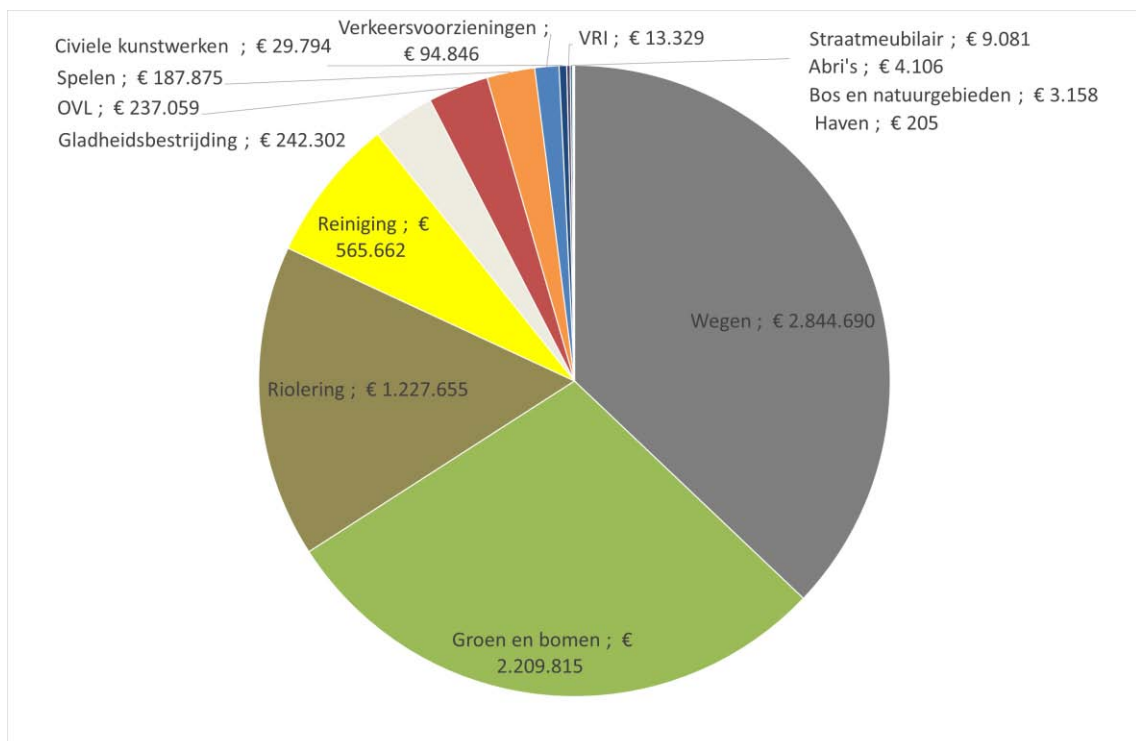

Figuur 5 Openbare ruimte per woning uitgesplitst in groen en verharding

Beschikbare middelen

In de huidige begroting (2018) is een vast bedrag van 7,7 miljoen euro beschikbaar voor de concrete onderhoudsmaatregelen. Het grootste deel hiervan wordt uitgegeven aan de wegen, het groen, de riolering en de reiniging (zie figuur 6).

Omgerekend besteedt de gemeente per woning, exclusief VAT (voorbereiding, administratie en toezicht) €514 per jaar aan het onderhoud van de openbare ruimte.

Figuur 6 Kosten beheer openbare ruimte in gemeente Lochem

Inzicht in beschikbare beheerbudget – normatieve kostenberekening van het te beheren areaal

Voor het uitwerken van ambities voor integraal beheer moeten we weten in hoeverre het huidige beheerbudget aansluit op het areaal dat de gemeente Lochem in beheer heeft. In onderstaande figuur is daarvoor op basis van normatieve kostenkengetallen berekend wat de kosten van het Lochemse areaal zijn als deze ‘volgens het boekje’ wordt onderhouden. ‘Volgens het boekje’ wil zeggen dat alle onderdelen van de openbare ruimte op het B-niveau van de CROW-methodiek voor beeldgericht werken worden onderhouden. Het IBOR-plan stelt niet voor om het gehele areaal overal op B-niveau te onderhouden. Door uit te gaan van maatwerk kan er met beschikbare middelen gerichte aandacht worden gegeven en kan het benodigde onderhoudsbudget mogelijk lager zijn. Toch is de berekening ‘volgens het boekje’ een noodzakelijk startpunt voor het uitwerken van IBOR-scenario’s. De kostenkengetallen voor de normatieve berekeningen zijn gebaseerd op landelijke ervaringen en afgestemd op de lokale omstandigheden van de gemeente Lochem (zoals onder meer de ondergrond, grootte van de gemeente en het relatief grote buitengebied) en de ervaringen van CB.

Uit deze normatieve berekening blijkt dat de structurele beheerkosten voor het op volledig op B-niveau onderhouden van een areaal van bijna 500 hectare ruim 8,4 miljoen euro bedragen. Dat is 685.000 euro meer dan momenteel in de begroting van Lochem beschikbaar is. De verschillen liggen met name bij het beheren van groen, reiniging en verhardingen. Het zijn ook juist deze onderdelen die tijdens schouwrondes en bijeenkomsten met inwoners en dorpsraden als knelpunten zijn benoemd.

Onderhoudsgroep	Beschikbaar excl. VAT	Berekend excl. vernieuwing	VAT excl.	Verschil
Groen	€ 2.072.052	€ 2.234.749		€ -163.000
Bos en natuur	€ 3.158	€ 3.158	*	€
Reiniging	€ 565.662	€ 730.352		€ -165.000
Spelen	€ 110.421	€ 110.421	*	€
Verharding	€ 2.334.115	€ 2.696.083		€ -362.000
Verkeersvoorzieningen	€ 94.846	€ 94.846	*	€
Straatmeubilair	€ 9.081	€ 3.614		€ 5.000
Openbare verlichting	€ 213.794	€ 229.882		€
Civiele Kunstwerken	€ 29.794	€ 29.794	*	€
Gladheidsbestrijding	€ 242.302	€ 242.302	*	€
Totaal	€ 5.675.225	€ 6.395.848		€ -685.000
Overige kosten	€ 1.994.352	€ 1.994.352		
Eindtotaal	€ 7.669.577	€ 8.390.200		

Figuur 7 Normatieve kostenberekening van het Lochemse areaal op B-niveau en vergelijking met beschikbare middelen. De met een sterretje(*) gemarkeerde onderdelen zijn niet normatief doorgerekend, maar gebaseerd op het huidige beschikbare onderhoudsbudget (basis: begroting 2018)

Vervangingsopgaven voor komende jaren

Een deel van de openbare ruimte in de gemeente Lochem is ingericht in de jaren '60 en '70. Veel wegen, trottoirs en groen zijn na 50-60 jaar intensief gebruik aan vervanging toe. Na vijftig jaar gebruik, kan niet meer worden volstaan met regulier onderhoud of wordt regulier onderhoud te kostbaar. De openbare ruimte moet op verschillende plaatsen worden vervangen wat extra kosten met zich meebrengt bovenop de kosten voor het reguliere onderhoud. De precieze kosten voor deze vervangingsopgave zijn op dit moment nog niet precies te ramen. Het beheerplan wegen heeft al inzichtelijk gemaakt dat er de komende jaren rekening moet worden gehouden met een structureel vervangingsopgave van ruim € 200.000 op jaarbasis. In de huidige begroting is deze financiële ruimte niet beschikbaar.

De precieze vervangingsopgaven zullen we bij de kerngerichte uitwerkingen inzichtelijk gaan maken, op basis van het ouderdom, gebruiksdruk of eerdere vervangingen en reconstructies.

Werken met kerngerichte budgetten

De kernen in gemeente Lochem hebben ieder hun eigen beheeropgaven en wensen voor het beheer. In figuur 8 is op basis van het areaal berekend wat de beheerbudgetten per kern zijn. Gemiddeld wordt er €1,07 per m2 uitgegeven aan beheer in gemeente Lochem. De verschillen tussen de kernen zijn groot. In het buitengebied gaat er bijvoorbeeld een groot bedrag om (€ 1,23). Dit komt doordat het een groot gebied betreft met veel asfaltverharding en bomen. In de meeste dorpskernen gaat het om gemiddeld € 0,89 per m2.

	Totale kosten	m2 per kern	€ per m2
Almen	€ 70.769	79.222 m2	€ 0,89
Barchem	€ 70.403	66.830 m2	€ 1,05
Eefde	€ 262.626	298.277 m2	€ 0,88
Epse	€ 71.771	80.774 m2	€ 0,89
Exel	€ 17.894	17.507 m2	€ 1,02
Gorssel	€ 346.997	365.605 m2	€ 0,95
Harfsen	€ 72.939	68.173 m2	€ 1,07
Laren	€ 131.325	136.419 m2	€ 0,96
Lochem	€ 1.191.820	1.336.822 m2	€ 0,89
Buitengebied	€ 3.068.580	2.499.406 m2	€ 1,23
Totaal gemeente Lochem	€ 5.305.125	4.949.035 m2	€ 1,07
Bos en natuur, civ.kunstw., gladheidsb., verkeersvrz.	€ 370.100		
Overige kosten	€ 1.994.352		
Totaal	€ 7.669.577		

Figuur 8 Beschikbare budgetten onderhoudselementen per kern bij huidige budgetten.

Beeld Yke Ruessink

Beeld Yke Ruessink

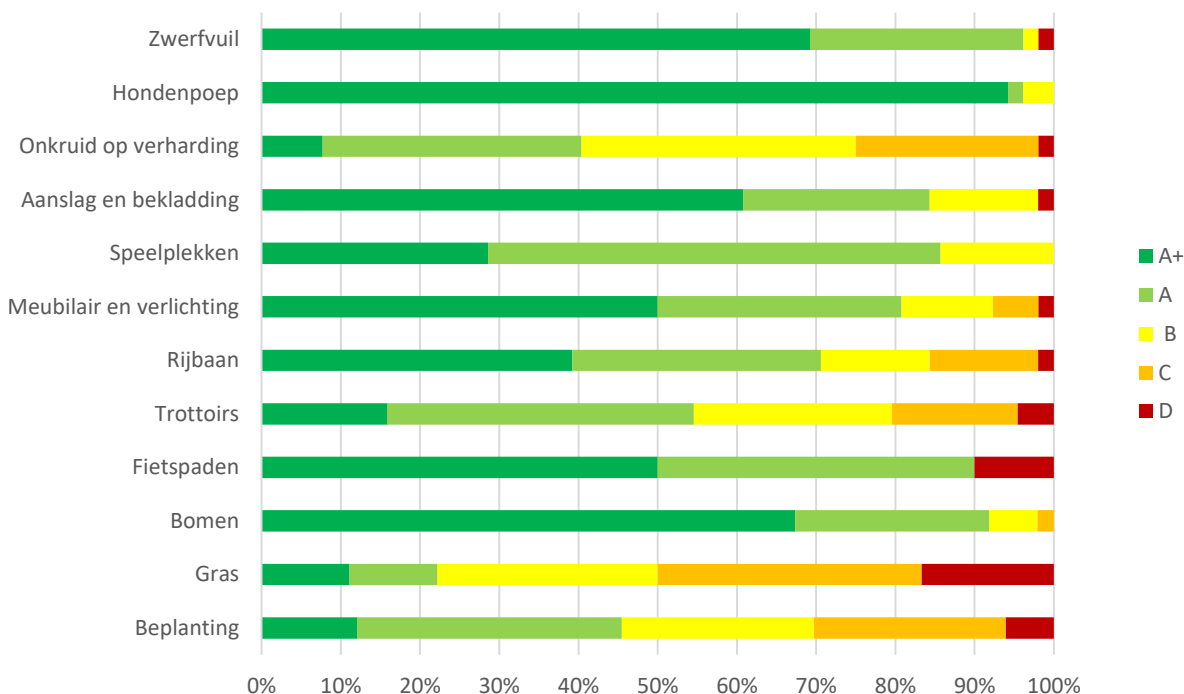
4. Beheeropgaven

De kwaliteit van de openbare ruimte heeft invloed op de waardering en tevredenheid over de openbare ruimte. Dit wordt onder andere bepaald door de inrichting, het gebruik en het onderhoud. In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de kwaliteit van het onderhoud en daarmee de beheeropgave.

Huidige kwaliteiten

CB heeft in de zomer 2018 samen met bewoners de openbare ruimte geschouwd op beeldkwaliteit. Figuur 9 laat zien dat er op veel locaties in gemeente Lochem een hoger beeldkwaliteitsniveau dan B-niveau aanwezig is. De volgende conclusies kunnen worden getrokken uit de schouw:

- **Schoon:** Voor het onderdeel schoon (zwerfvuil, hondenpoep, onkruid op verharding en aanslag en bekladding) geldt dat er hogere onderhoudsniveaus zijn aangetroffen bij de schouwlocaties. Uitzondering vormt onkruid op verharding met 25% C-kwaliteit;
- **Meubilair/spelen:** Voor het onderdeel meubilair/spelen (speelplekken, straatmeubilair) zijn er veel A-kwaliteiten geschouwd;
- **Verharding:** Op het onderdeel verharding (rijbanen, trottoirs en vrijliggende fietspaden) variëren de schouwlocaties wat betreft waargenomen onderhoudsniveau van laag (C-niveau) tot zeer hoog (A+-niveau). Zo'n 20% van de rijbanen en trottoirs is geschouwd op een C-kwaliteit. Dit komt overeen met de conclusies uit het digitale inwonerspanel 'Lochem Spreekt' (wegen, voet- en fietspaden moeten aandacht krijgen). Bij de scores voor de vrijliggende fietspaden moet de kanttekening geplaatst worden dat het hier om slechts tien schouwlocaties gaat, waarvan 1 locatie in Laren op D-niveau is geschouwd.

Figuur 9 Schouwresultaten juni 2018 inwoners gemeente Lochem

Tevredenheid

In 2017 is via het digitale inwonerspanel 'Lochem Spreekt' gevraagd naar de tevredenheid over de openbare ruimte gevraagd. Aansluitend hierop zijn er begin 2018 twee inwonersavonden georganiseerd. Hieruit blijkt dat inwoners over het algemeen tevreden zijn over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

De resultaten hiervan komen overeen met de schouw uit de zomer van 2018 (zie figuur 10). Zo is er de wens voor meer aandacht voor verkeersveiligheid, waarbij er betere voet- en fietspaden en wegen komen. Dit sluit aan bij de schouwresultaten waarbij de kwaliteit van sommige rijbanen, trottoirs en fietspaden laag scoorde. Ook gaven inwoners aan dat zij meer ruimte willen voor zelfcontrole op het onderhoud. De beeldgerichte schouw met de inwoners in juni 2018 was hiervoor de eerste aanzet.

Ten slotte werd er aangegeven dat inwoners beter betrokken en bericht moeten worden. CB zal met het opstellen van het DVO het beter communiceren met bewoners optimaliseren, om de beleving en klanttevredenheid te verbeteren.

Lochem Spreekt 2017-Q4	Bewonersavonden jan/feb-18
<ul style="list-style-type: none">• Meer aandacht voor: wegen en verkeersveiligheid	<ul style="list-style-type: none">• Meer aandacht voor voetpaden/wegen/fietspaden en veiligheid
<ul style="list-style-type: none">• Zelf een rol spelen bij controle op onderhoudswerkzaamheden (41%)	<ul style="list-style-type: none">• Meer ruimte voor zelfcontrole op onderhoud
<ul style="list-style-type: none">• Aandachtspunt: beter inwoners betrekken	<ul style="list-style-type: none">• Beter terugkoppeling naar bewoners (Whatsapp met CB)

Figuur 10 Belangrijkste conclusies inwonerstevredenheid

5. Kerngerichte thema's

De eigenheid van de verschillende kernen komt tot uiting door het introduceren van maatwerk. In de dorpsvisies hebben de verschillende dorpen al aangegeven wat hun ambities zijn. Deze dorpsvisies vragen om een vertaling naar kerngerichte uitgangspunten voor het beheer en onderhoud. Daarnaast heeft de gemeente ook bepaalde ambities voor de komende jaren die zijn opgenomen in het collegeprogramma. De ambities van de dorpsraden en het college zijn vertaald naar een viertal thema's, ieder met een eigen accent om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren:

1. *Spelen, bewegen en ontmoeten*
2. *Iedereen doet mee*
3. *Groen doen*
4. *Toegankelijk en bereikbaar*

De gemeenteraad zal met het vaststellen van het IBOR-plan één centraal thema als vertrekpunt kiezen. Op basis van dit thema worden taakstellende budgetten per kern vastgesteld. In dit hoofdstuk worden de vier thema's uitgewerkt en financieel verkend. Voor elk thema zijn de kosten voor het structurele onderhoud (service-, regulier en groot onderhoud) berekend. Het totaalbedrag dat nodig is, wordt steeds vergeleken met de huidige onderhoudsbudgetten. Onderstaande tabel geeft de bevindingen op hoofdlijnen.

Onderhoudsgroep	Alles op B-niveau	Spelen bewegen en ontmoeten	Iedereen doet mee (25% participatie)	Groen doen!	Toegankelijk en bereikbaar
Groen	€-163.000	€-74.000	€84.000	€217.000	€-109.000
Reiniging	€-165.000	€-24.000	€29.000	€-222.000	€-222.000
Verharding	€-362.000	€-373.000	€-358.000	€-362.000	€-379.000
Straatmeubilair	€5.000	€5.000	€7.000	€5.000	€5.000
Openbare verlichting	€0	€0	€0	€0	€-40.000
Totaal	€-685.000	€-466.000	€-238.000	-€362.000	€-745.000

Figuur 11 Financiële verkenning van de vier IBOR-thema's

In dit hoofdstuk wordt per thema een uitleg gegeven over wat dit thema inhoudt en wat dit betekent voor de kwaliteit van de verschillende onderhoudsgroepen. Dit laatste is weergegeven in een dashboard, waarin de onderhoudsgroepen en -elementen binnen het thema zijn uitgewerkt voor de verschillende gebiedstypen (centrum, woongebied, industrieterrein en buitengebied).

Dashboard

De afspraken voor het onderhoud worden op basis van beeldmaatlaten vastgesteld. Voor verschillende onderdelen in de openbare ruimte wordt met behulp van foto's bepaald welk beeld er buiten bij deze normen mag worden verwacht en welk onderhoud daar gemiddeld bij hoort. CB gaat op basis van deze maatlaten de kwaliteit van de openbare ruimte rapporteren.

De gehanteerde beeldmaatlat loopt van A+ tot en met D:

- A+ staat voor een zeer hoog onderhoudsniveau;
- A voor een hoog onderhoudsniveau;
- B voor een basis onderhoudsniveau;
- C voor een laag onderhoudsniveau;
- D voor een zeer laag onderhoudsniveau.

Daarnaast staan de P, E en O voor:

- P voor participatie;
- E voor ecologisch beheer;
- O voor niet van toepassing.

Spelen, bewegen ontmoeten

Lochem is een aantrekkelijke gemeente om te wandelen, fietsen en spelen. Mensen komen van heinde en verre om te genieten van de groene omgeving die uitnodigt om te verblijven. Het accent in dit thema ligt bij speelplekken, bewegen en sporten in de omgeving.

Dit thema gaat over de voet- en fietspaden en plekken waar mensen samenkomen. Lekker uitrusten op goed onderhouden bankjes in een schone, hele en nette omgeving. Er is ook aandacht voor goede grasvelden, ruimte voor bootcamps, informeel spelen en goed onderhouden speelplekken.

OH-groep	Onderhoudselement	Centrum	Woongebied	Industrieterrein	Buitengebied	Soort onderhoud	Kosten
Verharding	Hoofdweg	B	B	C	B	Service onderhoud	€ 205.232
	Woonstraat	B	B	C	B		
	Trottoirs	A	A	B	B	Regulier onderhoud	€ 4.456.581
	Fietspaden	A	A	B	B		
Groen	Bomen	B	B	B	B	Groot onderhoud	€ 1.146.420
	Bosplantsoen	B	B	C	E		
	Bepanting	A	C	C	E		
	Gazon	A	B	C	C	Totaal SO+RO+GO	€ 5.808.233
	Ruw gras en bermen	C	C	C	E		
Water	Water	B	B	B	B	Overige onderhoudsgroepen + VAT	€ 2.364.452
Openbare verlichting	Openbare verlichting	B	B	B	B		
Spelen	Speelondergronden	B	B	O	B	TOTAAL	€ 8.172.685
	Speelplek speeltuinvereniging	P	P	O	B		
	Speelplek gemeente	B	B	O	B		
	Speelplek school	P	P	O	B		
Straatmeubilair	Straatmeubilair	A	A	B	B	Verschil	€ -466.000
Reiniging	Straatvegen	A	B	B	B		
	Onkruid	A	C	C	C		
	Afvalbakken legen	A	B	B	B		

Figuur 12 Dashboard, kosten soort onderhoud en verschil in kosten thema spelen bewegen en ontmoeten

Spelen, bewegen en ontmoeten zet in op het beheren op A- en B-kwaliteit van beweeg-, speel- en ontmoetingsplekken. Trottoirs en voetpaden in het centrum en in de woongebieden worden onderhouden op een A-niveau en daarmee uitnodigend om naar buiten te gaan. Ook het straatmeubilair is op A-niveau en daarmee altijd aantrekkelijk om even uit te rusten. Om een schone en veilige openbare ruimte voor inwoners en bezoekers te creëren, zijn de straten schoon en worden afvalbakken op A-niveau geleegd.

In gemeente Lochem behouden de speeltuinverenigingen hun plek en blijven ze ook in de toekomst zorgen voor veilige en mooie speelplekken. In dit thema ligt de focus minder nadrukkelijk op de groenkwaliteit. Op veel plekken wordt het groenbeheer onderhouden op C-kwaliteit. In het buitengebied ligt de nadruk op het ecologisch beheren. Biodiversiteit krijgt hier de voorrang, door het beheer af te stemmen op het broed- en bloeiseizoen.

Financiële verkenning

Bij dit thema zijn de kosten voor service, regulier en groot onderhoud in totaal berekend op € 5.808.233. Als de beschikbare budgetten van andere onderhoudsgroepen, zoals bos en natuurgebieden, verkeersvoorzieningen en civiele kunstwerken en de VAT kosten erbij opgeteld worden, is er een totaalbedrag nodig van € 8.172.685. Dit betekent dat er een verschil van € 466.000 is om dit scenario uit te werken met de huidige budgetten (€ 7,7 miljoen).

Iedereen doet mee

Iedereen heeft recht op een schone, hele en veilige omgeving. De openbare ruimte wordt op een niveau beheerd en onderhouden die mensen prikkelt om zelf aan de slag te gaan.

De openbare ruimte zorgt ervoor dat inwoners zich nog meer betrokken voelen. De gedachte hierbij is dat de gemeente een basisniveau biedt en inwoners de plus geven door middel van participatie.

In dit thema wordt nog meer ingezet op participatie dan dat nu al gebeurt. Naast het onderhoud van de speelplekken en het groen wordt er ook ingezet op het schoonhouden middels participatie.

OH-groep	Iedereen doet mee	Centrum	Woongebied	Industrieterrein	Buitengebied	Soort onderhoud	Kosten
Verharding	Hoofdweg	B	B	C	B	Service onderhoud	€ 203.007
	Woonstraat	B	B	C	B		
	Trottoirs	B	B	B	B		
	Fietspaden	B	B	B	B		
Groen	Bomen	B	B	B	B	Regulier onderhoud	€ 4.229.349
	Bosplantsoen	P	P	C	C		
	Beplanting	P	P	C	C		
	Gazon	P	P	P	B		
	Ruw gras en bermen	P	P	P	C		
Water	Water	B	B	B	B	Groot onderhoud	€ 1.126.251
Openbare verlichting	Openbare verlichting	B	B	B	B		
Spelen	Speelondergronden	P	P	O	P	Overige onderhoudsgroepen + VAT	€ 2.364.452
	Speelplek speeltuinvereniging	P	P	O	P		
	Speelplek gemeente	P	P	O	P		
	Speelplek school	P	P	O	P		
Straatmeubilair	Straatmeubilair	P	P	P	C	TOTAAL	€ 7.923.059
Reiniging	Straatvegen	P	P	P	C		
	Onkruid	P	P	P	C	Verschil	€ -238.000
	Afvalbakken legen	P	P	P	C		

Figuur 13 Dashboard, kosten soort onderhoud en verschil in kosten thema iedereen doet mee

Bij *iedereen doet mee* ligt de nadruk op participatie. In Lochem worden de meeste speelplekken al onderhouden door de speeltuinverenigingen. Daarnaast zijn er nog meer vlakken waar participatie mogelijk is. In dit thema wordt het groenonderhoud en het schoonhouden van de openbare ruimte ook gedaan door inwoners. Bij de financiële verkenning van dit thema is als uitgangspunt gehanteerd dat 25% van de met een 'P' gemarkeerde onderhoudselementen door inwoners zelf worden onderhouden.

De meeste andere onderhoudsgroepen worden onderhouden op een basisniveau met op enkele plekken, zoals op industrieterreinen of in het buitengebied, een lager niveau (C-kwaliteit).

Financiële verkenning

Bij dit thema zijn de kosten voor service, regulier en groot onderhoud in totaal berekend op € 5.558.607. Als de beschikbare budgetten van andere onderhoudsgroepen, zoals bos en natuurgebieden, verkeersvoorzieningen en civiele kunstwerken en de VAT kosten erbij opgeteld worden, is er een totaalbedrag nodig van € 7.923.059. Dit betekent dat er een verschil van € 238.000 is om dit scenario uit te werken met de huidige budgetten (€ 7,7 miljoen).

Groen doen!

Gemeente Lochem heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid. Binnen het thema Groen doen! is er volop ruimte voor biodiversiteit en ecologie. Bijen en vlinders voelen zich thuis tussen de bloem- en kruidenrijke vegetatie. Egels en andere zoogdieren maken met het gevallen blad dat is blijven liggen holletjes voor de winterslaap en insecten zijn er volop om de aanwezige vogels te voeden.

OH-groep	Groen doen!	Centrum	Woongebied	Industrieterrein	Buitengebied	Soort onderhoud	Kosten
Verharding	Hoofdweg	B	B	B	B	Service onderhoud	€ 206.099
	Woonstraat	B	B	B	B		
	Trottoirs	B	B	B	B		
	Fietspaden	B	B	B	B		
Groen	Bomen	B	B	E	E	Regulier onderhoud	€ 4.370.253
	Bosplantsoen	E	E	E	E		
	Bepanting	B	B	B	B		
	Gazon	B	B	B	B		
	Ruw gras en bermen	E	E	E	E		
Water	Water	B	B	B	B	Groot onderhoud	€ 1.150.182
	Openbare verlichting	B	B	B	B		
Spelen	Speelondergronden	B	B	0	B	Overige onderhoudsgroepen + VAT	€ 2.364.452
	Speelplek speeltuinvereniging	P	P	0	B		
	Speelplek gemeente	B	B	0	B		
	Speelplek school	P	P	0	B		
Straatmeubilair	Straatmeubilair	A	A	B	B	TOTAAL	€ 8.080.987
Reiniging	Straatvegen	A	B	B	B		
	Onkruid	A	B	B	B		
	Afvalbakken legen	A	B	B	B		
						Verschil	€ -362.000

Figuur 14 Dashboard, kosten soort onderhoud en verschil in kosten thema groen doen!

Groen doen! zet in op ecologisch beheer. Het 'nethheidsniveau' is daarmee op veel plekken bewust lager om biodiversiteit voorrang te geven. Geen strakke grasvelden zonder ecologische waarden, maar minder maaien en ruwer gras met meer bloemen en kruiden (E-niveau). Op veel plekken blijft blad van bomen en planten langer liggen en er zal actief rekening worden gehouden met de bloeiseizoenen van bomen en planten bij het beheer. Flora en fauna kan zo optimaal gebruik maken van wat de natuur te bieden heeft. Op andere plekken wordt bewust gekozen voor het 'nethheidsniveau'. Zo blijft het centrum op A-niveau gereinigd. Belangrijk onderdeel bij dit thema is (inwoners)communicatie en educatie over het ecologische beheer.

Financiële verkenning

Bij dit thema zijn de kosten voor service, regulier en groot onderhoud in totaal berekend op € 5.726.535. Als de beschikbare budgetten van andere onderhoudsgroepen, zoals bos en natuurgebieden, verkeersvoorzieningen en civiele kunstwerken en de VAT-kosten erbij opgeteld worden, is er een totaalbedrag nodig van €8.080.987. Dit betekent dat er een verschil van €362.000 is om dit scenario uit te werken met de huidige budgetten (7,7 miljoen).

Toegankelijk en bereikbaar

Gemeente Lochem is toegankelijk, bereikbaar en veilig voor de gebruikers. De “schuifelroutes” waar mensen die slecht ter been zijn of met kinderwagens veel komen, zijn aantrekkelijk voor de gebruikers. Er wordt aandacht besteed aan routes voor kinderen, fietsverbindingen, heldere bebording en de oversteekbaarheid van grote wegen. Veiligheid betekent ook aandacht voor een goede verlichting.

OH-groep	Toegankelijk en bereikbaar	Centrum	Woongebied	Industrieterrin	Buitengebied	Soort onderhoud	Kosten
Verharding	Hoofdweg	B	B	B	B	Service onderhoud	€ 208.372
	Woonstraat	A	B	B	B		
	Trottoirs	A	A	B	B		
	Fietspaden	A	A	B	B		
Groen	Bomen	B	B	B	B	Regulier onderhoud	€ 4.702.051
	Bosplantsoen	B	B	C	C		
	Beplanting	B	B	C	C		
	Gazon	B	B	C	C		
Water	Ruw gras en bermen	B	B	C	C	Groot onderhoud	€ 1.158.838
	Water	B	B	B	B		
Openbare verlichting	Openbare verlichting	A	A	B	B	Totaal SO+RO+GO	€ 6.069.262
Spelen	Speelondergronden	B	B	0	B		
	Speelplek speeltuinvereniging	P	P	0	B		
	Speelplek gemeente	B	B	0	B		
	Speelplek school	P	P	0	B		
Straatmeubilair	Straatmeubilair	A	A	B	B	TOTAAL	€ 8.433.714
Reiniging	Straatvegen	A	B	B	B		
	Onkruid	A	B	B	B		
	Afvalbakken legen	A	B	B	B		
						Verschil	€ -745.000

Figuur 15 Dashboard, kosten soort onderhoud en verschil in kosten thema toegankelijk en bereikbaar

Bij **Toegankelijk en bereikbaar** ligt de focus op goede, veilige en schone paden, die goed verlicht zijn. De onderhoudskwaliteit van de woonstraten, trottoirs en fietspaden is daarom op het hoogste niveau. Ook de reiniging, zoals het straatvegen wordt actief bijgehouden voor schone wandelpaden die prettig en toegankelijk zijn. Om ook voldoende zichtbaarheid te hebben in de donkere dagen heeft openbare verlichting op plaatsen waar veel mensen komen een hoge prioriteit.

Binnen dit thema ligt de focus minder op het onderhoud van groen op industrieterreinen en buitengebieden. De kwaliteit van het groen is op C-niveau in deze gebieden.

Financiële verkenning

Bij dit thema zijn de kosten voor service, regulier en groot onderhoud in totaal berekend op € 6.069.262. Als de beschikbare budgetten van andere onderhoudsgroepen, zoals bos en natuurgebieden, verkeersvoorzieningen en civiele kunstwerken en de VAT kosten erbij opgeteld worden, is er een totaalbedrag nodig van € 8.433.714. Dit betekent dat er een verschil van € 745.000 is om dit scenario uit te werken met de huidige budgetten (7,7 miljoen).

6. Uitvoering

Het IBOR-plan gaat uit van kerngericht werken. Iedere kern krijgt de mogelijkheid om in de beheerplannen eigen accenten en focuspunten aan te brengen. Inwoners krijgen daarnaast ruimte om de kwaliteit van de openbare ruimte samen met CB periodiek te gaan schouwen. Het IBOR-plan biedt de mogelijkheid om dichter aan te sluiten bij de behoeften van de inwoners, maar doet daarmee ook direct een beroep op inwoners. De gemeente en CB faciliteren, de inwoners maken de plus!

Basis op orde

De gemeente en CB zijn als eerste aan zet om de basis op orde te brengen. In de loop van de jaren zijn de achterstanden in het beheer en onderhoud opgelopen, bijvoorbeeld op het gebied van fietspaden en trottoirs. Om de kwaliteit van de openbare ruimte in Lochem te verbeteren, dienen deze achterstanden weggewerkt te worden om zo weer een goede basis te krijgen.

Uitwerking per kern

De komende 5 jaar wordt per kern een uitwerking gemaakt van het IBOR-plan. De dorpsvisies en het collegeprogramma vormen daarbij de basis. De uitwerking vindt in samenspraak met inwoners plaats, waarbij de gemeenteraad de kaders met spelregels vaststelt. De uitwerking kan per kern verschillend zijn en op een andere manier worden vormgegeven. Er kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van initiatieven als het inwonerspanel 'Lochem spreekt', CB on tour, pleingesprekken, input van de dorpsraden of een enquête. Voor de uitwerking zal voldoende tijd worden genomen om zo tot een gedragen besluit te komen. Rekening houdend met de vervangingsopgaven, wordt per kern een uitvoeringsplan met planning gemaakt.

Nu al aan de slag

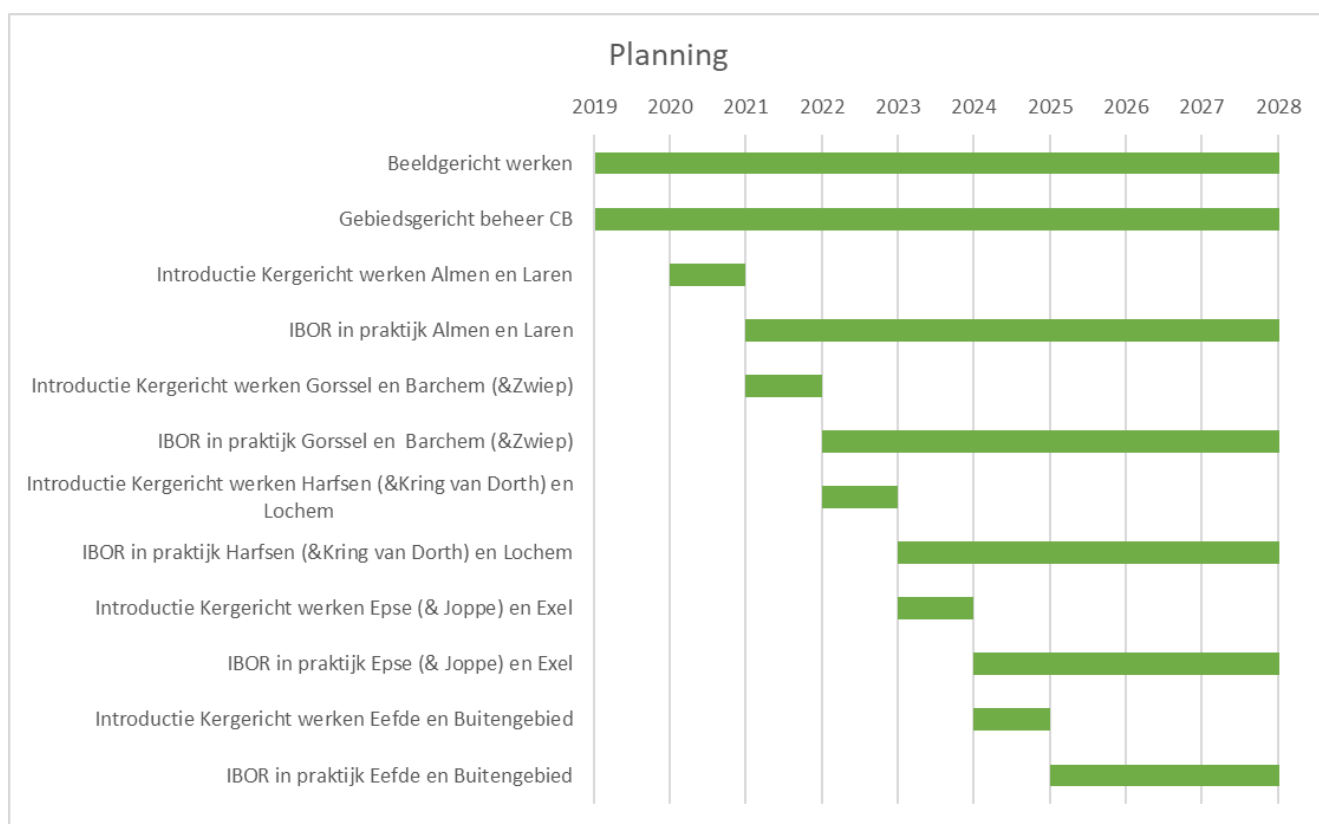
Ook nu hebben inwoners al ruimte om deel te nemen aan het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte. Zij blijven uitgenodigd om zelf deel te nemen door te participeren om de plus te creëren. Ook organiseert CB jaarlijks een schouw waarbij inwoners worden uitgenodigd om de kwaliteit van de openbare ruimte te monitoren. CB is daarnaast de bereikbaarheid via Whatsapp aan het verbeteren, zodat klachten eenvoudig gemeld en afgehandeld kunnen worden.

Planning

Het komende jaar (2019) staat in het teken van het integraal beheer van de openbare ruimte in de vingers krijgen. Het integraal en beeldgericht werken wordt in dit jaar geïmplementeerd. Dit houdt in dat CB het beeldgericht werken zich eigen gaat maken. Daarnaast zal CB het werken met gebiedsteams introduceren. Dit houdt in dat er vaste, integrale ploegen op vaste frequenties ingezet worden. Inwoners wordt structureel in de gelegenheid gesteld om in persoon een verantwoordelijke medewerker te kunnen spreken. Een belangrijke maatschappelijke doelstelling daarbij is het verkleinen van de afstand tussen inwoners en de uitvoeringsorganisatie van CB. Ook wordt de bereikbaarheid via Whatsapp geoptimaliseerd, zodat meldingen over kwaliteitsproblemen op een eenvoudige manier worden verholpen.

Verder wordt er gestart met het structureel schouwen met inwoners (minimaal 1 keer per jaar). Inwoners worden niet alleen betrokken bij het monitoren, maar ook in het verdere meedenken over het beheer. Daarom zal er in deze periode ook voorbereidingen worden getroffen voor het kerngericht werken.

Vanaf 2020 wordt er aan de slag gegaan met de kerngerichte uitwerkingen. Elk jaar worden er 2 kernen (eventueel met buurtschappen) uitgewerkt. Na 5 jaar zijn alle kernen vertaald naar kerngerichte IBOR-plannen. In de planning is een voorstel gedaan voor welke kernen in welk jaar starten.

Figuur 16 Planning implementatie IBOR-plan

Beeld Yke Ruessink

Beeld Yke Ruessink

7. Bijlagen

In deze bijlage zijn de diverse kernen van de gemeente uitgelicht. Naast een kaartje zijn ook de areaalgegevens per kern weergegeven. Ook de belangrijkste ontwikkelingen per kern zijn op een rijtje gezet.

Voor alle dorpen en buurtschappen in Lochem zijn dorpsvisies gemaakt. De belangrijkste thema's voor de openbare ruimte in de kernen zijn hier samengevat. Lochem heeft geen stadsvisie, daarom zijn deze punten voor Lochem niet opgenomen. Dit geldt ook voor het buitengebied.

Lochem

 GROEN 601.269 m ²	 VERHARDING 707.426 m ²	 WATER 15.039 m ²	 ONDERGRONDEN 12.780 m ²
 BOMEN 6.595 st	 VERLICHTING 3.024 st	 AFVALBAKKEN 105 st	 SPEELPLEKKEN 46 st

Ontwikkelingen

Herontwikkeling Graafschapterrein

Herontwikkeling terrein gasfabriek

Ontwikkeling Polsvoort

Ontwikkeling Kop van Oost

Ontwikkeling Stijgoord (is in uitvoering)

Woonwerkkavels Hanzeweg

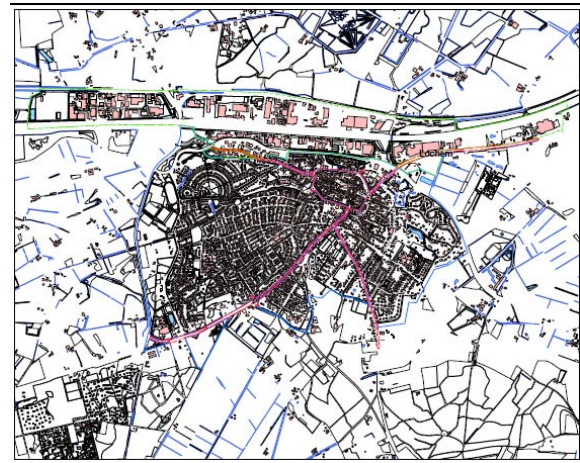
Aalsvoort-West

Rondweg en stationsomgeving

Diekink

TKF

Van Disselweg

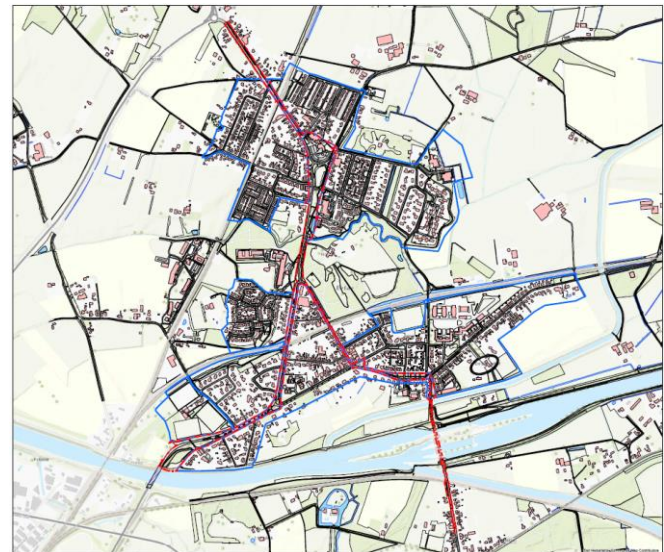
Legenda

IBOR_Indeling

	Centrum en toegangswegen
	Industrieterreinen
	Woon- en gebruikersgebieden

Eefde

 GROEN 143.702 m ²	 VERHARDING 152.852 m ²	 WATER 985 m ²	 ONDERGRONDEN 672 m ²
 BOMEN 1.119 st	 VERLICHTING 734 st	 AFVALBAKKEN 14 st	 SPEELPLEKKEN 6 st

Legenda

IBOR_Indeling

	Centrum en toegangswegen
	Industrieterreinen
	Woon- en gebruikersgebieden

Ontwikkelingen

Ontwikkeling Kazerneterrein

Ontwikkeling traverse Zuid

Ontwikkeling Kapperallee

Thema's dorpsplan

Zwerfvuil

Ecologisch groen

Veilige en kwalitatief goede wegen

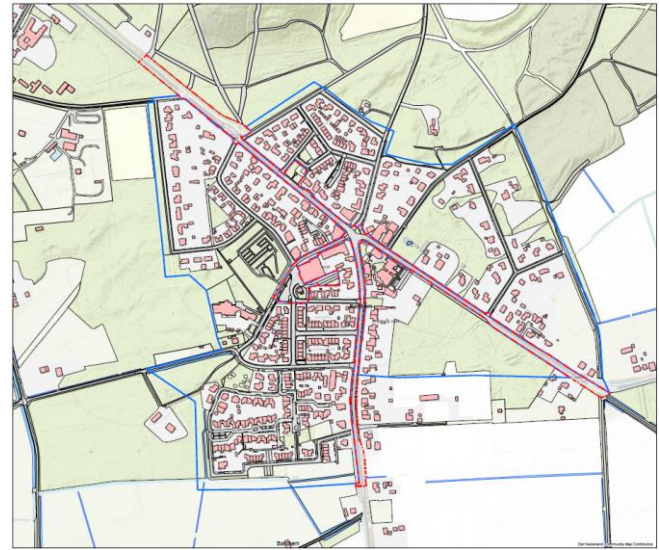
Ontmoetingsplekken

Participatief onderhoud

Fiets- en wandelroutes

Barchem & Zwiep

 GROEN 24.580 m ²	 VERHARDING 42.197 m ²	 WATER - m ²	 ONDERGRONDEN 0 m ²
 BOMEN 498 st	 VERLICHTING 167 st	 AFVALBAKKEN 14 st	 SPEELPLEKKEN 6 st

Legenda

IBOR_Indeling

- Centrum en toegangswegen
- Industrieterreinen
- Woon- en gebruikersgebieden

Thema's dorpsplan

Veilige wegen

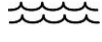

Goede wandelpaden

Ontwikkelingen

Barchem Zuid

Bosweg

Laren

 GROEN 42.420 m ²	 VERHARDING 89.059 m ²	 WATER 2.448 m ²	 ONDERGRONDEN 2.489 m ²
 BOMEN 627 st	 VERLICHTING 371 st	 AFVALBAKKEN 10 st	 SPEELPLEKKEN 5 st

Legenda

IBOR_Indeling

- Centrum en toegangswegen
- Industrieterreinen
- Woon- en gebruikersgebieden

Thema's dorpsplan

Verkeersveiligheid

Goede fietsmogelijkheden

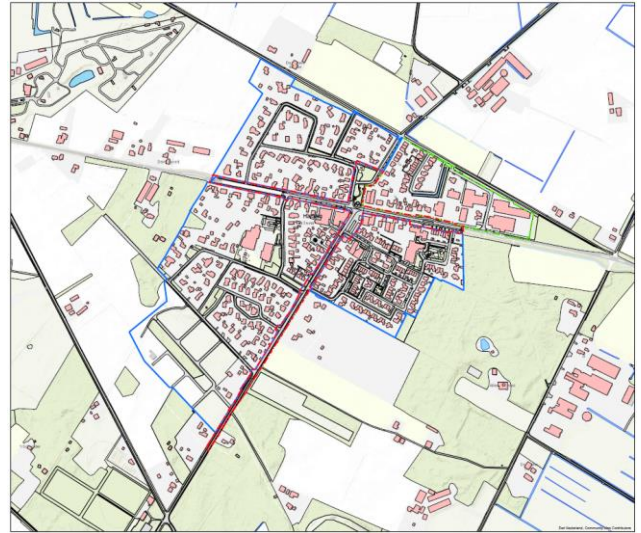
participatie

Ontwikkelingen

Schoneveld

Harfsen & Kring van Dorth

 GROEN 22.766 m ²	 VERHARDING 44.896 m ²	 WATER 468 m ²	 ONDERGRONDEN 0 m ²
 BOMEN 407 st	 VERLICHTING 207 st	 AFVALBAKKEN 3 st	 SPEELPLEKKEN 3 st

Harfsen & Kring van Dorth, Samen bouwen aan leefbaarheid

Legenda

IBOR_Indeling

- Centrum en toegangswegen
- Industrieterreinen
- Woon- en gebruikersgebieden

Thema's dorpsplan

- Goede wandelpaden
- Goede fietspaden
- Goede wegbewijzing

Ontwikkelingen

- Ontwikkeling Harfsen West/ Heideveld

Epse & Joppe

 GROEN 38.420 m ²	 VERHARDING 41.736 m ²	 WATER 0 m ²	 ONDERGRONDEN 615 m ²
 BOMEN 343 st	 VERLICHTING 176 st	 AFVALBAKKEN 9 st	 SPEELPLEKKEN 4 st

Legenda

IBOR_Indeling

- Centrum en toegangswegen
- Industrieterreinen
- Woon- en gebruikersgebieden

Dorpsplan Epse & Joppe 2018 - 2022

Het beste tussen
stad en land

Thema's dorpsplan

- Goede infrastructuur
- Veilige fietspaden

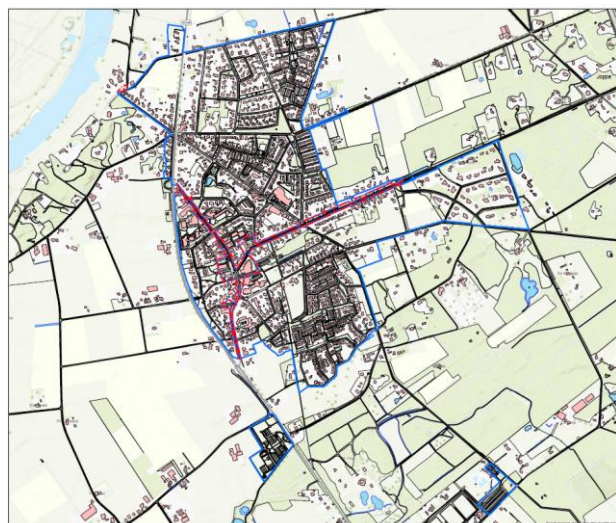
Ontwikkelingen

- Inrichting 30 km zone Lochemseweg
- Ontwikkeling waterdijk West

 GROEN 165.490 m ²	 VERHARDING 199.442 m ²	 WATER 0 m ²	 ONDERGRONDEN 366 m ²
 BOMEN 2.350 st	 VERLICHTING 768 st	 AFVALBAKKEN 23 st	 SPEELPLEKKEN 8 st

Legenda
IBOR_Indeling
 Centrum en toegangswegen
 Industrieterreinen
 Woon- en gebruikersgebieden

Thema's dorpsplan

Heldere bewegwijzering

Goede wegen

Participatie

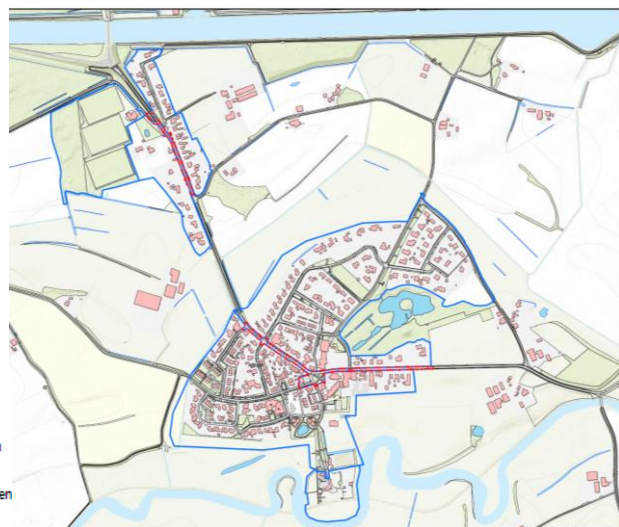
Zwerfvuil

Ecologisch groen

 GROEN 38.792 m ²	 VERHARDING 39.247 m ²	 WATER 1.119 m ²	 ONDERGRONDEN 0 m ²
 BOMEN 515 st	 VERLICHTING 146 st	 AFVALBAKKEN 8 st	 SPEELPLEKKEN 1 st

Legenda
IBOR_Indeling
 Centrum en toegangswegen
 Industrieterreinen
 Woon- en gebruikersgebieden

Thema's dorpsplan

Bebording

Verkeersveiligheid

Bereikbaarheid

Ontwikkelingen

Almen-Zuid

 GROEN 4.983 m ²	 VERHARDING 8.665 m ²	 WATER 0 m ²	 ONDERGRONDEN 3.854 m ²
 BOMEN 66 st	 VERLICHTING 35 st	 AFVALBAKKEN 0 st	 SPEELPLEKKEN 1 st

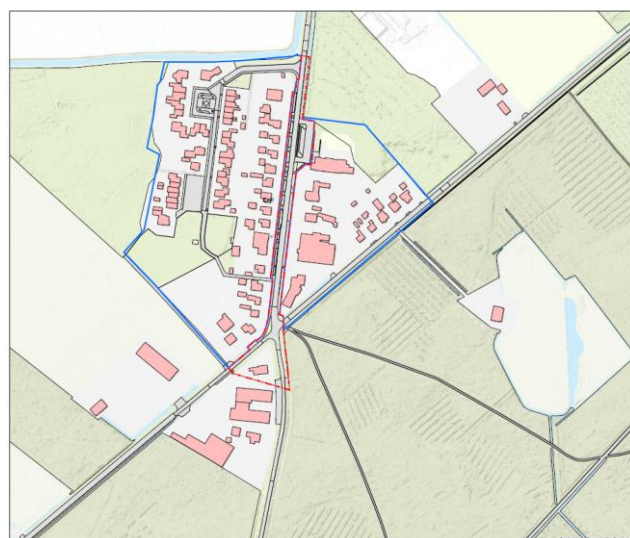
Werk aan een bloeiend Exel

Dorpsplan 2017 - 2025

Legenda

IBOR_Indeling

- Centrum en toegangswegen
- Industrieterreinen
- Woon- en gebruikersgebieden

Thema's dorpsplan

Aanpakken van wegen

Verkeersveiligheid

Participatie in het groen

Ontwikkelingen

Exel in 't Veld
(clusterlocatie)

Buitengebied

 GROEN 431.054 m ²	 VERHARDING 2.053.992 m ²	 WATER 4.227 m ²	 ONDERGRONDEN 10.133 m ²
 BOMEN 54.470 st	 VERLICHTING 748 st	 AFVALBAKKEN 69 st	 SPEELPLEKKEN 0 st

Voor het buitengebied is geen aparte kaart en zijn geen dorpsvisies geschreven.

PLANTERRA
THUIS IN DE OPENBARE RUIMTE

Basis in Beeld

Bijlagerapport behorend bij
het IBOR-plan gemeente Lochem

PLANTERRA
THUIS IN DE OPENBARE RUIMTE

Gemeente
Lochem

Project:	IBOR-plan gemeente Lochem
Projectnummer:	P693-01
Registratienummer:	2018700
Auteurs:	Marco Hommel, Marieke van der Klaauw
Opdrachtgever:	Gemeente Lochem
Datum:	20 november 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Integraal beheer openbare ruimte	5
1.3 Afbakening openbare ruimte	6
1.4 Beheer en onderhoud	7
1.5 Gebiedsindeling.....	7
2. Areaal openbare ruimte	11
2.1 Overzicht van het te beheren areaal	11
2.2 Ouderdom en beheeropgaven op hoofdlijnen.....	13
3. Huidige beleidsuitgangspunten voor de openbare ruimte	15
3.1 Openbare ruimte	15
3.2 Onderhoud	17
4. Huidige kwaliteiten van de openbare ruimte	21
4.1 Kwaliteit	21
4.2 Tevredenheid.....	21
4.3 Onderhoudskwaliteit	24
5. Financiën	30
5.1 De exploitatiebegroting – beschikbare middelen voor het beheer	30
5.2 Vergelijking beschikbare en berekende kosten	33
5.3 Kerngerichte budgetten.....	35

Inleiding

Hoe kunnen we de openbare ruimte van de gemeente Lochem verbeteren naar een nog prettigere leefomgeving die schoon, heel en veilig is? Hoe kunnen we tevens het aandeel arbeidsparticipatie- én inwonersparticipatie vergroten bij het beheer? In de voorbereiding op nieuwe beleidsuitgangspunten hiervoor beschrijft de voorliggende rapportage 'Basis in Beeld' de huidige situatie van het te beheren areaal openbare ruimte. In dit eerste hoofdstuk vatten we de aanleiding voor het beoogde nieuwe 'IBOR-beleid' samen en definiëren we de basisbegrippen rond openbare ruimte en beheer.

1.1 Aanleiding

Bij de behandeling van de Kadernota 2018 op 3 juli 2017 heeft de gemeenteraad unaniem een motie aangenomen om de kwaliteit van de openbare ruimte te gaan verbeteren. De opdracht hierbij is om de kwaliteitsslag samen met de inwoners te maken en tevens te bevorderen dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt beter kunnen worden ingezet.

De huidige afspraken over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn in de gemeente Lochem tot dusverre vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (SOK) met Circulus-Berkel Buitenruimte (CB Buitenruimte). CB Buitenruimte krijgt ook in 2019 de opdracht om de openbare ruimte te onderhouden volgens het beleid van de gemeente. De SOK wordt daarvoor omgezet naar een dienstverleningsovereenkomst (DVO), met daarin de verwachte (eind) resultaten op het gebied van dienstverlening, milieu, (arbeids)participatie en beleving/ klanttevredenheid. Er is behoefte aan een kaders voor Integraal Beheerplan van de Openbare Ruimte ('IBOR'). Belangrijk uitgangspunt is om de afspraken voor de diverse onderdelen van de openbare ruimte (ook) in termen van beeldkwaliteiten te gaan vastleggen. Het nieuwe IBOR-plan legt de ambities voor de openbare ruimte voor de komende tien jaar vast en beschrijft de strategie om dit te bereiken.

1.2 Integraal beheer openbare ruimte

De openbare ruimte is de buitenruimte die voor iedereen toegankelijk is en in eigendom en beheer is van de gemeente Lochem. Het vormt de woon-, werk- en recreatie-omgeving van velen. De openbare ruimte heeft vele functies. Het draagt bij aan de algemene gezondheid, (sociale) veiligheid, vastgoedontwikkeling en economische positie van een gebied. Het laat mensen zich thuis voelen. De openbare ruimte moet aan diverse eisen voldoen door de vele functies en gebruikers.

Dit voorliggende basis in beeld rapport brengt de huidige situatie van de gemeente Lochem in kaart. Het geeft een samenvatting van al bestaand beleid, de financiën en de huidige beheerkwaliteiten per discipline, zoals groen, bomen, reiniging en wegen.

De volgende onderwerpen komen aan bod in dit rapport:

1. Hoeveel areaal beheert de gemeente Lochem?
2. Wat is de ambitie/beleid voor dit areaal?
3. Wat is de huidige kwaliteit van dit areaal?
4. Hoeveel geld is er beschikbaar voor het uitvoeren van beheer en onderhoud van dit areaal?
5. Wat is de verhouding tussen de beschikbare middelen en het te beheren areaal?

De 'Basis in Beeld' zorgt voor een samenhang en vertaalt de informatie uit beheerplannen naar het uiteindelijke nieuwe IBOR-plan. Het voorliggende 'Basis in Beeld'-rapport is als zodanig te beschouwen als een bijlagerapport van het IBOR-plan.

1.3 Afbakening openbare ruimte

De openbare ruimte is het *netwerk van wegen, groen, meubilair, civiele kunstwerken en water, met alle bijbehorende boven en ondergrondse voorzieningen en objecten*. Dit netwerk faciliteert en biedt gebruiksmogelijkheden aan inwoners en bezoekers, zoals spelen, recreëren (o.a. ontmoeten, wandelen, fietsen), verkeer en vervoer, natuurontwikkeling en evenementen. De openbare ruimte maakt de gemeente toegankelijk en bereikbaar, draagt bij aan een aangenaam leefklimaat en aan een aantrekkelijk centrum waar wat te beleven valt. 'Openbare ruimte' wordt als volgt afgebakend:

- openbaar toegankelijke buitenruimte (bovengronds, zowel binnen als buiten de bebouwde kom);
- in beheer en onderhoud van de gemeente Lochem (dat wil zeggen de gemeente Lochem houdt het in stand en heeft hiervoor middelen beschikbaar);
- in eigendom van de gemeente Lochem.

De openbare ruimte van de gemeente is volgens deze afbakening 500 hectare (4.986.000 m²) hectare groot en bestaat voornamelijk uit groen en wegen. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is georganiseerd rond onderhoudsgroepen.

1.4 Beheer en onderhoud

Beheer betreft het samenstel van uiteenlopende onderhoudsmaatregelen, inclusief de daarvoor benodigde voorbereidende en begeleidende activiteiten. Binnen het beheer onderscheid we 4 verschillende soorten van onderhoudsmaatregelen.

Soorten onderhoud	Omschrijving
Service onderhoud	Incidenteel onderhoud, reparaties en herstel op basis van meldingen. Veelal bedoeld om direct gebreken en gevaarlijke situaties op te heffen (reactieve onderhoudswerkzaamheden).
Regulier onderhoud	Gepland onderhoud dat frequent wordt uitgevoerd (periodiek/jaarlijks terugkerend) of betrekking heeft op ingrepen op een klein gedeelte van het object ('klein onderhoud'). Reiniging en groenonderhoud kennen voornamelijk regulier onderhoud (vegen, maaien, snoeien). Tot regulier onderhoud worden ook inspecties en metingen gerekend. Door het herhalende karakter zijn de kosten nagenoeg jaarlijks hetzelfde.
Groot onderhoud	Groter en meer ingrijpende maatregelen op een groot deel van het object. Groot onderhoud verlengt de levensduur van de openbare ruimte en heeft een lage frequentie ("eens in de zoveel jaar"). Groot onderhoud wordt projectmatig gepland. De kosten verschillen hierdoor sterk per jaar.
Vervanging	Het totaal vernieuwen van een object aan het einde van de levensduur. Essentieel is dat de inrichting en functie van het object niet wordt gewijzigd.
Herinrichting	<i>Het vernieuwen van een object met een gewijzigde inrichting en/of functie. Feitelijk is er dan sprake van een nieuwe openbare ruimte. Herinrichting gaat verder dan de technische instandhouding en is dus geen beheer en onderhoud.</i>

Figuur 1 Verschillende typen onderhoudsmaatregelen van beheer openbare ruimte

1.5 Gebiedsindeling

Het 'IBOR-plan' gaat de ambities voor het beheer van de openbare ruimte vastleggen. De vernieuwing is erop gericht om het beheer nog beter af te stemmen op de kenmerken van de omgeving. Niet elk gebied wordt hetzelfde ingericht. Daarom gaan we onderscheid maken naar deelgebieden. Er wordt gekeken naar de functie van het gebied en de vraag van de gebruikers,

zodat er keuzes voor kwaliteit zijn te maken naar verschillende type gebieden. Het IBOR-plan gaat onderscheid maken naar 4 gebiedstypen (die ook in de Groenvisie worden gehanteerd):

1. Centrum, accenten en ontsluitingswegen;
2. Woongebieden en gebruiksgebieden;
3. Bedrijventerreinen;
4. Buitengebied.

De 4 gebiedstypen komen voor in elk van de stads- en dorpskernen en buurtschappen van de gemeente Lochem. In elke kern hebben de gebiedstypen hun eigen kenmerken en identiteiten. Figuur 3 geeft de kaarten van de verschillende gebiedstypen per kern weer.

Gebiedstypen	Toelichting
Centrum, accenten en ontsluitingswegen	<p>Het centrumgebied bestaat uit het centrum van een dorp. Dit gebied wordt over het algemeen intensiever gebruikt. In de grotere dorpen wordt het centrum gekenmerkt door de aanwezigheid van een kerk, winkels, horecagelegenheden en andere openbare gebouwen. Het centrum heeft dus een dorpsbelang of zelfs regionaal belang. Ook het toerisme richt zich binnen de bebouwde kom meestal op het centrum. De uitstraling van het centrum is dus zeker een dorpsbelang.</p> <p>Accenten zijn locaties in de dorpen die op wijkniveau of zelfs op dorpsniveau van belang zijn. Te denken valt aan oorlogsmonumenten of andere gedenkplaatsen, of aan plaatsen waar festiviteiten plaatsvinden. Ook ter plaatse van de entrees van de dorpen worden accenten gelegd. De entree is namelijk een eerste indruk die mensen krijgen bij het binnengaan van een dorp. Als de eerste indruk goed is, bepaalt dit al een groot deel van de indruk van het totale dorp.</p> <p>De ontsluitingswegen bestaan uit de hoofdwegen die het dorp bereikbaar maken. Deze wegen hebben vaak een regionale functie.</p>
Woongebieden en gebruiksgebieden	<p>De woongebieden bestaan uit de woonwijken. Dit zijn gebieden met een hoge sociaal-maatschappelijke waarde en een lage economische waarde. Hier vindt weinig tot geen economische bedrijvigheid plaats.</p> <p>De gebruiksgebieden zijn openbare en functionele gebieden die op wijkniveau of zelfs dorpsniveau van belang zijn. Te denken valt aan sportterreinen, speelplekken, begraafplaatsen en parken.</p>
Bedrijventerreinen	<p>De bedrijventerreinen zijn openbare gebieden waar overwegend bedrijven gehuisvest zijn. Hier vindt weinig tot geen bewoning plaats. Bedrijventerreinen komen niet in alle dorpen voor.</p>
Buitengebied	<p>Het buitengebied bestaat uit de ruimte buiten de bebouwde kom. Deze gebieden hebben voornamelijk een agrarische bestemming, maar dienen ook als natuur- of recreatiegebied.</p>

Figuur 2 Overzicht gebiedstypen IBOR-plan

Figuur 3 Stads- en dorpskernen en buurtschappen gemeente Lochem

KUNST &
BROCANTE

www.nl

Wilhelmus van Nassauwe
Ick en ik van Duytschen bloet
Ben vaderlant getrouwe
Blyf ick tot in den doot

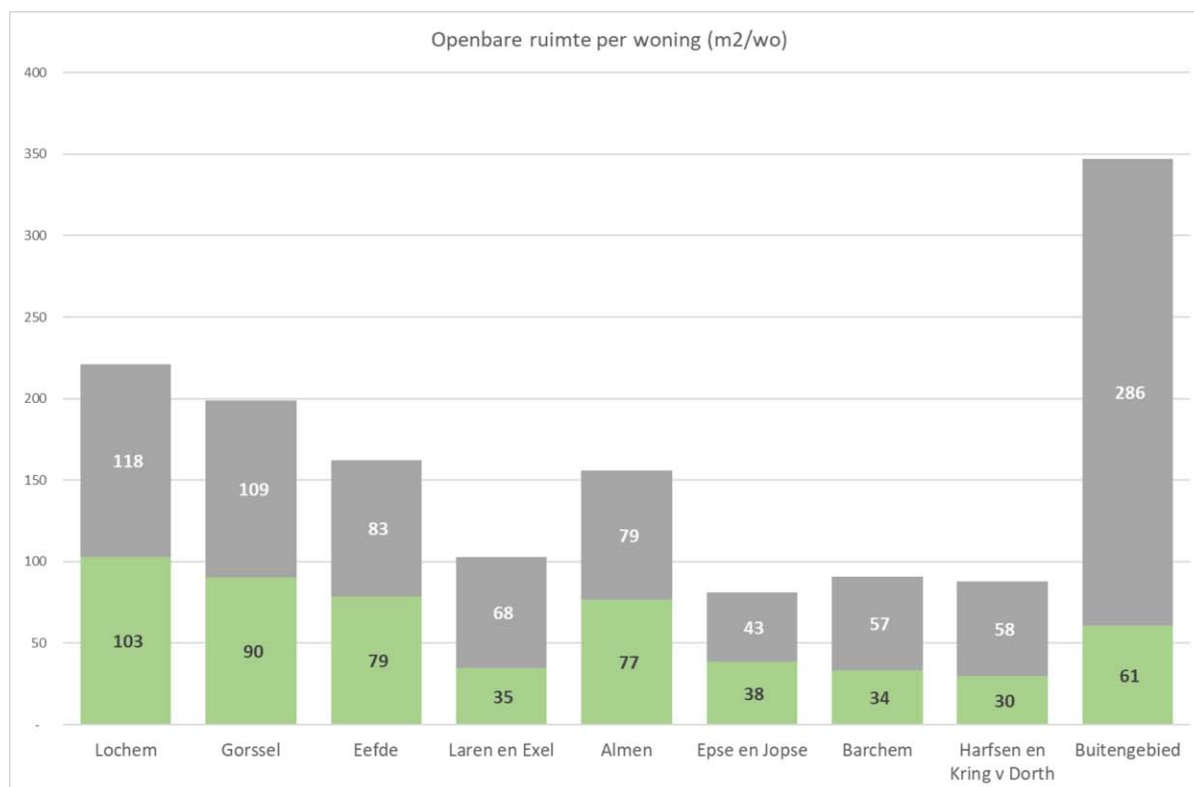
2. Areaal openbare ruimte

Hoeveel areaal beheert de gemeente Lochem? Wat zijn de specifieke verschillen per gebiedstype of per kern? In dit hoofdstuk wordt deze informatie integraal in kaart gebracht voor de gehele gemeente, inclusief de kenmerkende verschillen van de dorpskernen en buurtschappen.

2.1 Overzicht van het te beheren areaal

In totaal beheert de gemeente Lochem 500 hectare (4.986.000 m²) openbare ruimte. Tweederde deel van dit areaal is verhard (totaal 3.379.000 m²), het andere deel is openbaar groen (1.607.000 m²). Met 500 hectare is er gemiddeld 347 m² openbare ruimte per woning beschikbaar. De verschillen per kern zijn echter groot. De kleinere kernen tellen een aantal straten binnen de bebouwde kom, met enkele tientallen vierkante meters berm en een paar bomen. Lochem echter bestaat uit enkele hectares openbaar groen met diverse beplantingstypen.

In de kleinste kernen is relatief weinig openbare ruimte per woning aanwezig en bestaat deze voornamelijk uit verharding. In de meer 'stedelijke' gebieden van de grotere kernen zoals Lochem, Gorssel en Eefde is de openbare ruimte gemiddeld groener (verhouding groen-verhard ca. 50-50). De openbare ruimte in het beheer van de gemeente in het buitengebied is voor het grootste gedeelte verhard. Ongeveer 80% is verhard en 20% bestaat uit groen (zie Figuur 4).

Figuur 4 Verhouding areaal groen en verharding per kern

Het percentage openbaar groen is in Gorssel meer dan in bijvoorbeeld Exel. Het meeste groen dat je ziet in Exel is buitengebied en is niet in het beheer van de gemeente.

Figuur 5 Gorssel (links) en Exel (rechts)

In de openbare ruimte staat een groot aantal objecten, zoals ongeveer 67.000 bomen, 6.400 lichtmasten, 80 speelplekken en 264 afvalbakken. Figuur 6 geeft een indruk van het areaal dat wordt beheerd. In figuur 6 zijn de arealen in meer detail weergegeven.

Figuur 6 Areal openbare ruimte in het beheer van de gemeente Lochem

Areaal openbare ruimte			Objecten	
Hoofdweg	2.060.034	m2	Lichtmasten	6.376 st
Woonstraat	713.435	m2		
Trottoirs	425.997	m2		
Fietspaden	180.046	m2		
Totaal verhard	3.379.512	m2		
Gazons	400.626	m2	Bomen	66.990 st
Ruw gras en bermen	290.059	m2	Coniferen	31 st
Ecologisch gras	64.283	m2		
Heesterbeplanting	79.833	m2		
Vaste planten en rozen	29.285	m2		
Hagen	9.788	m2		
Bosplantsoen	703.886	m2		
Boomspiegel	851	m2		
Totaal groen	1.514.328	m2		
Speelondergronden	30.909	m2	Speelplekken	82 st
Waterpartijen	24.286	m2	Afvalbakken	264 st
Totaal m2	4.949.035	m2		

Figuur 7 Areaal openbare ruimte in meer detail

2.2 Ouderdom en beheeropgaven op hoofdlijnen

De openbare ruimte heeft een bepaalde gebruiksduur en moet op een gegeven moment worden vervangen. De ouderdom van de openbare ruimte is daarmee een eerste indicator voor de onderhoudskwaliteit en de daarmee samenhangende onderhoudsbehoefte. Over het algemeen gaat de openbare ruimte in het stedelijk gebied circa 50 jaar mee, maar de gemiddelde gebruiksduur verschilt per onderhoudsgroep. Een afvalbak gaat minder lang mee (gemiddeld 10 jaar) dan een asfaltweg (gemiddeld 50 jaar). Ook hangt de gebruiksduur af van de gebruiksintensiteit.

ZONE
30

3. Huidige beleidsuitgangspunten voor de openbare ruimte

In dit hoofdstuk worden de algemene, vastgelegde uitgangspunten voor de openbare ruimte als geheel benoemd. Daarnaast wordt er ingegaan op de specifieke afspraken per onderhoudsgroep. De nadruk ligt op het beheer van de openbare ruimte. Het huidige beleid dient als basis voor het op te stellen IBOR-plan.

3.1 Openbare ruimte

Voor het inrichten en beheren van de openbare ruimte van de gemeente Lochem worden al jaren beleidsuitgangspunten vastgelegd. We benoemen de belangrijkste uitgangspunten uit de volgende plannen:

[1]: Uitvoeringsprogramma klimaat & Energie (2015-2019)	[10]: Beleidsplan Openbare Verlichting (2014)
[2]: Bomenbeleidsplan (2007)	[11]: Werkdocument organisatie- en bedrijfsplan BBOOR II (2015)
[3]: Groenvisie (2006)	[12]: Speelruimtebeleid gemeente Lochem (2011)
[4]: Motie verrommeling (2017)	[13]: Nota Mobiliteit (2016)
[5]: Notitie afstoten snippergroen (2006)	[14]: Opperuimd staat netjes
[6]: Evaluatie groenbeheer (2005-2010)	[15]: Afvalwaterketenplan Lochem-Zutphen-WRIJ (2015)
[7]: Raadsvoorstel bezuinigingen en areaaluitbreiding (2015)	[16]: Gemeenteraad besluiten maart/april 2017
[8]: Groenrenovatieplan (2007)	[17]: Coalitieakkoord 2018-2022: dichterbij, duurzaam doen (2018)
[9]: Afvalplan gemeente Lochem (2016-2019)	[18]: Raadsvoorstel wegen (2018)

In deze paragraaf worden de belangrijkste punten uiteengezet en geordend naar thema. De bronvermelding staat er tussen haakjes bij.

Duurzame openbare ruimte

Lochem heeft diverse uitgangspunten op het gebied van duurzaamheid. Deze zijn opgenomen in het coalitieakkoord 2018-2022 [17] en in diverse beleidsrapporten [1,10,15]. Het collegeprogramma 2018-2022 heeft de ambitie om de ingezette duurzame koers en koploperspositie te behouden en biedt ruimte voor initiatieven die bijdragen aan de klimaatdoelstellingen om te anticiperen op de klimaatverandering.

- Lochem heeft een duurzaam inkoopbeleid, waarin aannemers wordt gevraagd om met de meest duurzame materialen en manieren van onderhoud te komen.
- Het gebruik van ledlampen in de straatverlichting draagt bij aan het energie neutraal worden.
- Fietsgebruik wordt gestimuleerd middels comfortabele en veilige infrastructuur, promotie en communicatie (waaronder mobiliteitsmanagement), beheer en onderhoud afgestemd op het belang van het fietsen en ondersteunende voorzieningen (waaronder stallingen).

- Lochem kiest voor ecologisch bermbeheer en het beheren van de openbare ruimte zonder chemische onkruidbestrijdingsmiddelen, focust op het in stand houden van karakteristieke, beeldbepalende landschapselementen en vergroot de bewustwording over groen, natuur en het landschap.

Van afval naar grondstof (VANG)

Lochem ziet afval als grondstof. Daarom wordt ingezet op het verantwoord omgaan met grondstoffen en de transitie naar circulariteit. Het uitvoeringsplan afval en grondstoffen 2017-2020 is vastgesteld. In 2020 moet 75% van het aangeboden huishoudelijke afval gescheiden worden aangeboden. Dat moet leiden tot een aanbod van 10 kilogram restafval per inwoner per jaar in 2030. Om dit voor elkaar te krijgen zijn de volgende punten van belang [1,9, 16]:

- Het afvalbeleid zet in op het intensiveren en optimaliseren van de dienstverlening bij het inzamelen van grondstoffen door Circulus-Berkel en het stapsgewijs afbouwen van de dienstverlening voor het inzamelen van restafval. Hiervoor is een systeemwijziging noodzakelijk met als uitgangspunt het zogenaamde omgekeerd inzamelen: hoge service bieden op het aan huis ophalen van grondstoffen, het restafval wordt weggebracht naar een ondergrondse verzamelcontainer.
- Op verzoek of na een melding of een klacht gaan medewerkers van Circulus-Berkel (eventueel samen met medewerkers van Delta) in de rol van afvalcoach langs om het omgekeerd inzamelen uit te leggen en bewoners bij te staan bij de uitdagingen die zij tegenkomen.
- De gemeente faciliteert het inzamelen van oude papier door sportverenigingen. Wanneer het de vereniging zelf niet meer lukt de inzameling te organiseren, neemt de gemeente het over in overleg met de vereniging.
- Gemeente Lochem betaalt voor de hoeveelheid restafval dat aangeboden wordt.

(Arbeids)participatie

Lochem werkt samen. Dit gebeurt op twee manieren: arbeidsparticipatie en participatie van bewoners in de eigen omgeving [1,5,7,11].

- Circulus-Berkel legt een sterke focus op het maximaliseren van de mogelijkheden op het gebied van activering en participatie. Bij het inzamelen en scheiden van afval wordt aangestuurd op het stimuleren van participatie van medewerkers aan de onderzijde van de arbeidsmarkt.
- Veel inwoners willen hun steentje bijdragen. De gemeente biedt ondersteuning voor mede- en zelfbeheer. Participatief medebeheer van het openbaar groen is geregeld via gebruiksovereenkomsten, waarvoor een periode van maximaal 5 jaar het groen kan worden onderhouden door een georganiseerde groep particulieren. Inwoners nemen verantwoordelijkheid voor anderen en hun leefomgeving. Lochem zoekt daarbij de samenwerking met dorpsraden. Er zijn ongeveer 70 gebruiksovereenkomsten voor het mede en zelfbeheer in het groenonderhoud afgesloten. Het gaat hierbij alleen om sierheesters in woon- en gebruiksgebieden en op industrieterreinen.

Integrale aanpak

Lochem streeft naar een aanpak om samen met de gehele samenleving van de gemeente, waaronder bewoners, de overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek haar steentje bij te dragen op diverse gebieden [1,17].

- De gemeente bepaalt samen haar doelen met de gemeenschap. Ondersteunt samenwerking en mobiliseert lokale daadkracht.
- Het streven naar klimaatneutraliteit betekent een opgave voor de gehele samenleving. Tegelijkertijd is het een opgave om te zorgen dat de inpassing van maatregelen een positieve bijdrage levert aan de lokale economie, het welzijn en dat die niet ten koste gaat van de kwaliteit van de leefomgeving (aantrekkingskracht van het landschap).

3.2 Onderhoud

Een integrale ambitie voor het onderhoud van de openbare ruimte is een belangrijk onderdeel van het IBOR-plan. De gemeente hanteert een basisniveau (B) voor het onderhoud van de openbare ruimte met enkele uitzonderingen. We onderhouden de openbare ruimte op basis van de volgende uitgangspunten.

Groen

De randvoorwaarden voor het groen zijn vastgelegd in de Groenvisie (2006) [3]. Het groen in de gemeente is ingedeeld in vijf categorieën en per categorie wordt uitleg gegeven over de aanpak van groenaanleg, het beheer en beleid. Het niveau van het onderhoud is basisniveau, wat betekent dat het groen zijn logische vorm behoudt en functie vervult [8]. Er zijn enkele uitzonderingen, want de plantsoenen op bedrijventerreinen worden onderhouden op kwaliteitsniveau C en de rest op B niveau [7]. De voorkomende beplantingstypen zijn gekoppeld aan onderhoudspakketten waarin verschillende onderhoudswerkzaamheden staan, met bijbehorende uitvoeringsfrequenties.

- Het onderhoudsbudget voor openbaar groen is zeer beperkt (op basis niveau) [6]. Met de vaststelling van de Begroting 2015 is besloten om opnieuw tot € 100.000, minder onderhoud aan het openbaar groen te verrichten. Lochem vraagt haar inwoners verantwoordelijkheid te nemen voor anderen en hun leefomgeving [7]. Dit gebeurt onder andere middels gebruiksovereenkomsten en adoptieovereenkomsten voor het onderhoud van bloembakken, rotondes en chicanes [5].
- Het beheer van ecologisch groen is gericht op minimaal ingrijpen, verschraling (dus afvoeren van het groenafval) en het niet gebruiken van chemische middelen. Een ecologische meerwaarde wordt pas behaald als dit beheer consequent gedurende minimaal 5 jaar wordt uitgevoerd. De frequentie van het beheer is vaak lager, echter zijn de werkhandelingen vaak arbeidsintensiever. Er worden andere werktuigen gebruikt en er is meer handmatig werk. Ook het afvoeren en storten van het groenafval brengt extra kosten met zich mee [3].

Bomen

Bomen hebben een hoge ecologische waarde, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Ze vormen een woon- en leefmilieu voor diverse vogels, kleine zoogdieren en insecten. Het beleidsplan bomen (2007) [2] geeft de uitgangspunten van het beheer van bomen. Het beleidsplan bomen heeft als doel om bestaande boomstructuren in de gehele gemeente Lochem te behouden en/of te versterken en om onveilige situaties te voorkomen. Bomen binnen de bebouwde kom worden regelmatig gecontroleerd middels een VTA inspectie door medewerkers van Circulus-Berkel [2].

Het onderhoud aan bomen verschilt per gebiedstype. Bomen in de centrumgebieden hebben een hoge sierwaarde en in sommige gevallen intensiever onderhoud nodig. Te denken valt aan lei- en knotbomen, maar ook beeldbepalende bomen in hun natuurlijke groeiwijze [3]. De kosten voor renovatie van bomen binnen de bebouwde kom zijn aanmerkelijk hoger dan voor bomen buiten de bebouwde kom (o.a. door herstel aan verharding en het soort bomen) [2].

Wegen

Het beleidsplan Openbare Verlichting geeft ook de uitgangspunten van het wegbeheer. De gestelde doelen van het wegbeheer zijn [10]:

1. een goede afwikkeling van regionaal en lokaal verkeer op de provinciale wegen met minimale belemmeringen,
2. leefbaarheid in de kernen verhogen,
3. verkeersveilige wegen, waarbij het onderhoud afgestemd is op het karakter van de weg (intensiteit van het weggebruik en de snelheden die gereden mogen worden).

Het onderhoudsniveau heeft rechtstreeks invloed op de kwaliteit van het wegnetwerk. De bestaande infrastructuur moet optimaal ingezet kunnen worden. Bij grote onderhoudswerkzaamheden wordt altijd beoordeeld of dit gepaard kan gaan met een verkeersveiliger inrichting [15].

Mei 2018 heeft de gemeenteraad de wegategorisering voor de wegen in het buitengebied vastgesteld met bijpassende onderhoudsniveaus en beheerbudgetten voor de komende 10 jaar (€775.000 in de exploitatiebegroting en €600.000 voor reconstructies) [18].

Schoon

Circulus-Berkel beheert, onderhoudt en vervangt alle ondergrondse verzamelcontainers. Ook leegt CB alle afvalbakken in de openbare ruimte. Ieder najaar ruimt Circulus-Berkel vallend blad. Daarnaast worden - verdeeld over de gemeente Lochem - zo'n 300 bladkorven geplaatst. Hierin wordt het bladafval gedeponereerd om zo de straten veilig en schoon te houden. Volle korven worden na melding geleegd. Ook wordt extra geveegd bij het vallen van de bloesem en wordt rondom de jaarwisseling vuurwerkafval verwijderd.

Sportvelden

Al het veldonderhoud is geprivatiseerd. Het beheer ligt bij de verenigingen zelf. De eigendomsverhoudingen liggen per sportcomplex verschillend, maar het eigendom ligt veelal nog wel bij de gemeente Lochem.

Spelen

Het speelruimtebeleid (2011) beschrijft de beleidsuitgangspunten van de gemeente. Het onderhoud van de speelvoorzieningen in gemeente Lochem wordt op het niveau "schoon, heel, veilig" uitgevoerd. Het onderhoud van speeltoestellen wordt grotendeels door de speeltuinverenigingen uitgevoerd. De speeltuinverenigingen zijn verantwoordelijk voor het dagelijks en wekelijks toezicht en het klein en groot onderhoud [12].

Openbare verlichting

Openbare verlichting wordt in de gemeente Lochem geplaatst en onderhouden door de gemeente. Dit wordt afgestemd met de groenvoorzieningen in de omgeving. De gemeente Lochem heeft als uitgangspunt om "niet te verlichten, tenzij...". Dus verlichten als het moet en donker als het kan, gekoppeld aan het dimmen van licht/het kiezen voor energiezuinigere lampen. Over het algemeen wordt een maximum van 75% lichtsterkte gehanteerd. De beschikbare middelen voor beheer en onderhoud bij de gemeente zijn over het algemeen niet toereikend om doelstellingen uit het energieakkoord te realiseren [10].

Verkeersvoorzieningen

In de loop der jaren is in de gemeente Lochem een woud aan verkeersborden ontstaan door onvoldoende beheer van de verkeersborden. De gemeente verwijderd, past aan of vervangt nu een groot deel van de borden om de verkeersveiligheid te garanderen. De uitvoeringsvoorschriften voor verkeerstekens zijn opgenomen in het Besluit Administratieve Bepalingen inzake het Wegverkeer (BABW). Deze voorschriften zijn minimale veiligheidseisen ten aanzien van de toepassing, de plaatsing en de uitvoering van verkeerstekens. Als er in strijd met de voorschriften is gehandeld, kan de wegbeheerder civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor eventueel geleden schade door derden [14].

Riolering

Het afvalwaterketenplan is een samenwerking tussen gemeente Lochem, Zutphen en het waterschap Rijn en IJssel. Voor Lochem vormt dit plan het Verbrede Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP). Het waterschap draagt zorg voor een goed functionerend watersysteem (kwantiteit en kwaliteit), verzorgt het vaarwegbeheer, de zuivering van het afvalwater beheer en het onderhoud van de watergangen in het stedelijk gebied.

4. Huidige kwaliteiten van de openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte heeft invloed op de waardering en tevredenheid over de openbare ruimte. Dit wordt onder ander bepaald door de inrichting, het gebruik en het onderhoud. In dit hoofdstuk wordt de kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimte beschreven. De gemeente Lochem maakt gebruik van beeldkwaliteitsmaatlaten van het CROW. De kwaliteit van de verschillende onderhoudsgroepen wordt gemeten aan vijf kwaliteitsniveaus: A+, A, B, C en D. Hierbij geldt dat A+ het hoogste niveau is en D de laagste.

4.1 Kwaliteit

De kwaliteit van de openbare ruimte kan worden bepaald aan de hand van ouderdom, technische kwaliteit, beeldkwaliteit en tevredenheid. De gemeente Lochem voert een periodieke monitoring uit naar de technische staat van het groen en netheid (schoon) op basis van de CROW-beeldmethodiek. De staat van netheid voldoet aan het ambitieniveau. De staat van het groen voldoet voor bijna alle onderhoudsgroepen niet aan het ambitieniveau.

Sturen op de kwaliteit is basis voor de tevredenheid van bewoners, ondernemers en bezoekers. De gemeente meet de kwaliteit ook in termen van tevredenheid. Samen met bewoners worden beeldgerichte schouwen uitgevoerd. In 2017 is via een digitaal inwonerspanel 'Lochem Spreekt' naar de tevredenheid over diverse onderwerpen in de openbare ruimte gevraagd. Aansluitend hierop zijn er twee bewonersavonden georganiseerd. Hieruit blijkt dat bewoners over het algemeen tevreden zijn over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Toegankelijkheid en veiligheid worden als belangrijkste componenten gezien. In de volgende paragrafen wordt dit nader toegelicht.

4.2 Tevredenheid

In maart 2017 is via het inwonerspanel 'Lochem Spreekt' een brede groep inwoners regelmatig om input gevraagd over diverse onderwerpen die er spelen in de gemeente. Volgend op het digitale inwonerspanel zijn er 2 bewonersavonden georganiseerd (30 januari en 5 februari 2018).

Beoordeling openbare ruimte 'Lochem Spreekt'

Over het algemeen zijn de inwoners van de gemeente Lochem tevreden over het onderhoud van de openbare ruimte. Vooral het onderhoud van grasvelden en de staat van het onderhoud van speeltoestellen. Gemiddeld scoort geen enkel onderdeel een onvoldoende. Het aantal afvalbakken scoort het laagste met een 5,6.

Samenvatting:

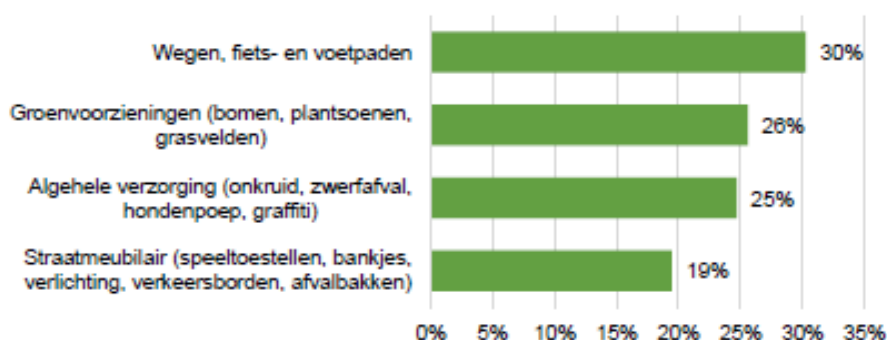
- Centrum van stad of dorp wordt het belangrijkste geacht wat betreft schoon, netjes en heel;
- Wegen, fiets- en voetpaden moeten de meeste aandacht krijgen;
- Extra geld besteden aan verkeersveiligheid en een nette en schone leefomgeving;
- Meeste bewoners weten niet waarop ze zouden bezuinigen;
- Als bewoners mogen meepraten over de inrichting is ongeveer één derde bereid om samen met buurtgenoten een deel van het onderhoud van groen van de gemeente over te nemen;
- Aandacht nodig voor groenvoorziening/beheer, het betrekken van buurt/inwoners en het afvalbeleid.

De respondenten is gevraagd in welke gebieden het onderhoud en de inrichting van de openbare ruimte het belangrijkste is.

Welk gebied wordt het belangrijkste geacht wat betreft schoon, netjes en heel?	Percentage
Het centrum van een stad of dorp	95%
De woonwijken	90%
De speelplaatsen	73%
Parken	60%
Bedrijventerreinen	5%

Figuur 8 Prioriteringsgebieden netheid

Ook voor de inrichting van de openbare ruimte geldt dat het centrum (98%) en de woonwijken (97%) het belangrijkste worden geacht en bedrijventerrein (15%) het minst belangrijk.

Figuur 9 Prioriteringsonderdelen – gemiddelde score

Qua onderdeel van de openbare ruimte zouden wegen, fiets- en voetpaden de meeste aandacht moeten krijgen volgens de respondenten. Het straatmeubilair, zoals speeltoestellen, bankjes, verlichting, verkeersborden en afvalbakken, krijgen de laagste prioriteit.

De deelnemers van het onderzoek gaven aan dat volgens hen extra geld moet worden uitgegeven aan verkeersveiligheid en een schone en nette leefomgeving.

Thema voor extra geld	Percentage
Verkeersveiligheid	27%
Schone en nette leefomgeving	26%
Aanwezigheid van veilige speeltoestellen	2%

Figuur 10 Extra geld - gemiddelde score

Voor respondenten jonger dan 40 jaar werd de aanwezigheid van veilige speeltoestellen belangrijker gevonden dan voor deelnemers van 40 jaar of ouder.

Daarnaast werd ook gevraagd op welk thema de deelnemers zouden willen bezuinigen.

Thema om op te bezuinigen	Percentage
Weet ik niet/geen mening	38%
Flora en fauna, ruimte voor natuurontwikkeling in de omgeving	23%

Figuur 11 Bezuinigen – gemiddelde score

Op verkeersveiligheid, groene leefomgeving en toegankelijkheid voor mindervaliden zou minder dan 5% van de respondenten bezuinigen. Dit zijn de thema's waar de deelnemers juist meer geld aan willen uitgeven als ze dit mochten bepalen.

Stellingen	Percentage eens
Inwoners kunnen een rol spelen bij controle op onderhoudswerkzaamheden	65%
Ik ben bereid een rol te spelen bij de controle op onderhoudswerkzaamheden	41%

Figuur 12 Stellingen

De meerderheid (52%) is niet bereid om samen met buurtgenoten een deel van het onderhoud van het plantsoen van de gemeente over te nemen. Maar als respondenten mogen meepraten over de inrichting is 35% bereid om samen met buurtgenoten een deel van het onderhoud van groen van de gemeente over te nemen.

Tot slot zijn de deelnemers gevraagd naar aandachtspunten die ze de gemeente willen meegeven. Aandacht voor groenvoorziening/beheer (13%), het betrekken van buurt/inwoners (11%) en aandacht voor afvalbeleid (10%) worden het meest genoemd.

Bewonersbijeenkomsten (30 januari en 5 februari 2018)

De resultaten van de bijeenkomsten sluiten aan op de resultaten van de enquête. Toegankelijkheid van voetpaden en veiligheid zijn belangrijke thema's die werden aangedragen tijdens plenaire

sessies in kleine groepjes. Deze punten komen overeen met de thema's uit het digitale inwonerspanel die belangrijk worden gevonden.

- De bewoners geven aan dat er per type gebied verschillende resultaten zijn. Er wordt verondersteld dat mensen in het buitengebied anders tevreden zijn dan mensen in de kernen.
- Als de gemeente keuzes voorlegt rond beheer, wensen de bewoners naast onderhoud ook ruimte te krijgen voor toezicht en inrichting. De inwoners geven aan zelf meer te kunnen controleren en elkaar aan te spreken op verschillende zaken, zoals bijvoorbeeld hondenpoep.
- Hierbij is het wenselijk dat er meer toezicht komt door (extra) BOA's hier op in te zetten.
- Tot slot is er een wens voor betere communicatie met de gemeente. Er zijn vragen over de terugkoppeling naar bewoners als werkzaamheden anders worden uitgevoerd dan vooraf is afgesproken. Whatsapp met CB Buitenruimte zou hiervoor een uitkomst bieden.

4.3 Onderhoudskwaliteit

De gemeente Lochem meet op diverse manieren de gewenste kwaliteit in de openbare ruimte. Naast het meten van de tevredenheid wordt dit gerealiseerd door middel van:

- VTA-inspecties van bomen
- Technische inspecties (groen en schoon)
- bewonersschouw

VTA-inspecties van bomen

Tijdens het reguliere onderhoud voor bomen binnen de bebouwde kom wordt de boomcontrole (VTA) door medewerkers van CB Buitenruimte uitgevoerd. Tijdens de boomcontrole wordt gekeken naar vitaliteit en conditie van de boom en worden eventuele gebreken geconstateerd. Aan de hand daarvan worden eventuele maatregelen genomen.

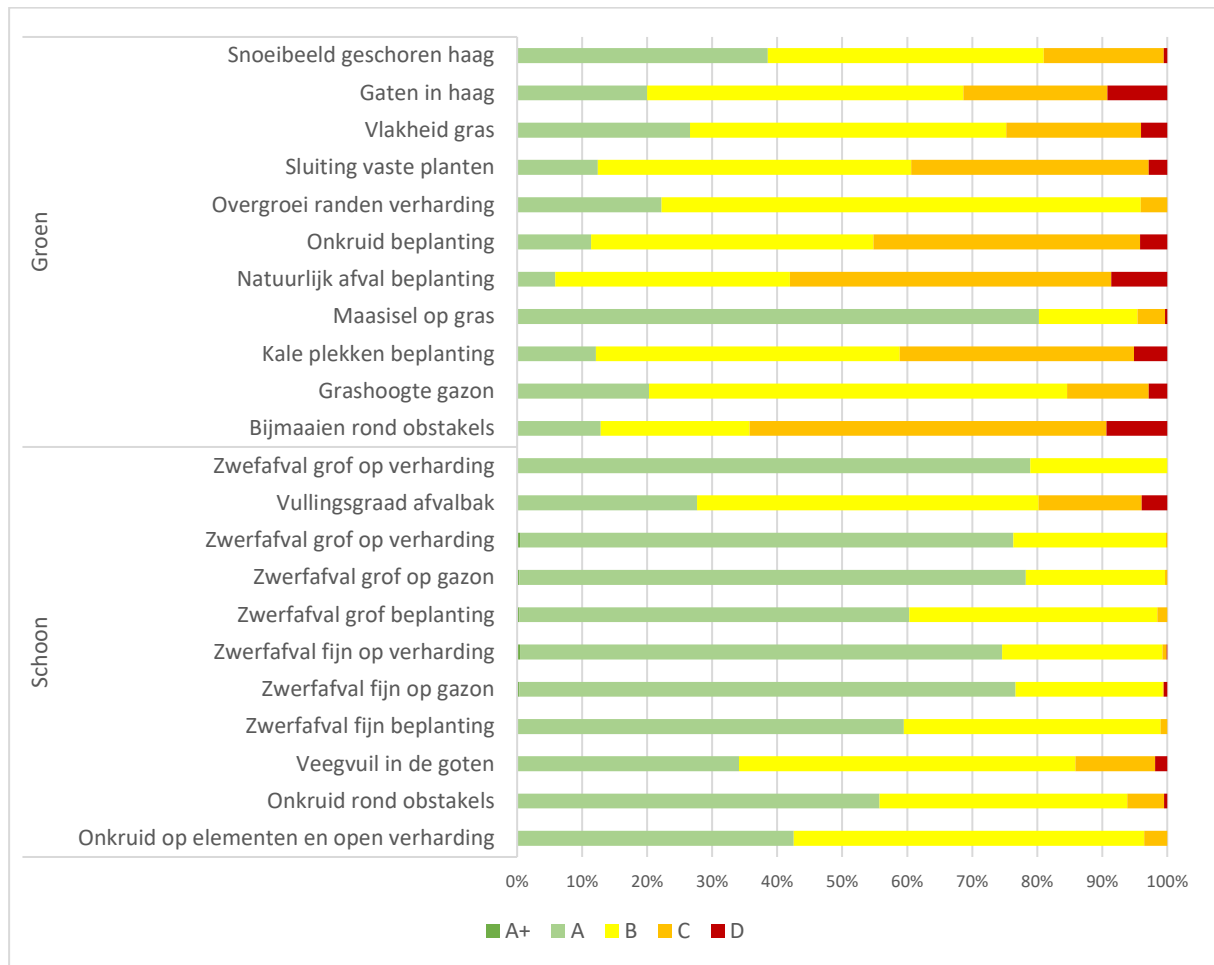
Technische schouw

Circulus-Berkel voert maandelijks beeldgerichte schouwen uit en legt dit vast in een rapportage. Er wordt gemonitord volgens de CROW-methodiek. In de rapportages wordt uitgegaan van een B-niveau (voldoende) als de norm. De meting vindt maandelijks plaats en de meetlocaties worden at random gekozen om zodoende tot een goede, representatieve meting te komen. Er is gekozen voor de *raster methode*. Dat wil zeggen dat de meetlocatie een oppervlak heeft van maximaal 100x100 meter. Hierdoor ontstaat een meting die aan de CROW-eisen voldoet. De meetlocaties liggen boven de woonkernen van de gemeente Lochem (Almen, Barchem, Eefde, Gorssel, Harfsen, Laren, Lochem en Epse).

Groen en Schoon

In de periode augustus 2017 tot en met juni 2018 heeft CB Buitenruimte de onderhoudssituatie van het 'groen' en het 'grijs' in beeld gebracht¹. Hierbij is gekeken naar onder andere de aanwezigheid van zwerfafval en onkruid, naar het snoeibeeld van de hagen en het maaibeeld van het gazon.

In Figuur 13 is met percentages aangegeven hoe vaak er een A+, A, B, C of D is gescoord bij de onderhoudsgroepen. Zo is te zien dat in de gemeente Lochem in 2017-2018 het onderhoud van grof zwerfafval op verharding bijna 80% een A kwaliteit scoort.

Figuur 13 Resultaten schouw groen en schoon 2017-2018 Circulus-Berkel

Over het algemeen is er weinig zwerfafval waar te nemen op verharding. De vullingsgraad van de afvalbak en veegvuil in goten zit op de grens van het toelaatbare. De grootste aandachtspunten liggen bij het onderhoud van het groen. Alleen overgroei bij de randen van verharding, grashoogte van het gazon en maaisel op gras scoren goed. Alle andere onderhoudsgroepen scoren onvoldoende. Het bijmaaien rond obstakels en natuurlijk afval in beplanting scoren zelfs meer dan onvoldoende.

¹ De schouw is uitgevoerd op at random gekozen meetlocaties (100x100 meter) binnen de gemeente Lochem. In totaal zijn er 13004 metingen gedaan.

Bewonersschouw

De gemeente Lochem en Circulus-Berkel Buitenruimte vernieuwen de uitgangspunten voor het onderhoud van de openbare ruimte. Deze uitgangspunten gaan ze vastleggen in het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR-plan). Een belangrijk kenmerk van IBOR is dat de afspraken voor onderhoudsniveaus op basis van beeldmaatlatten worden vastgesteld. Voor verschillende onderdelen in de openbare ruimte wordt met behulp van foto's bepaald welk beeld er buiten bij deze normen mag worden verwacht en welk onderhoud daarbij gemiddeld hoort. De gemeente en CB Buitenruimte maken afspraken op basis van deze maatlatten. CB Buitenruimte gaat frequenter rapporteren over de kwaliteit van de openbare ruimte. De beeldmaatlatten zijn ook geschikt om aan bewoners en ondernemers uit te leggen wat men mag verwachten op straat.

Met dit doel vonden op 6 en 7 juni 2018 acht schouwrondes plaats. In Epse, Harfsen en Lochem Zuid en samen met bewoners in Barchem, Eefde, Gorssel, Laren, Lochem noord werd de kwaliteit van de openbare ruimte beoordeeld. Inwoners kregen een beeldenboek (zie figuur 1). Het beeldenboek bestaat uit 12 onderhoudsgroepen (zie de twaalf thema's in figuur 1). De kwaliteit van de verschillende onderhoudsgroepen werd gemeten aan vijf kwaliteitsniveaus: A+, A, B, C en D (de CROW-methodiek). Hierbij geldt dat A+ het hoogste niveau is en D de laagste.

Tijdens de schouw werd onderling gediscussieerd over de kwaliteit van de verschillende onderhoudsgroepen en de inwoners gaven het uiteindelijke oordeel over de kwaliteit. De schouwrondetaten werden ingevoerd in een app en daarnaast werden er ook direct meldingen gemaakt van situaties waar dit nodig was. De gemeente en CB Buitenruimte hebben als doel voortaan één keer per jaar met bewoners te gaan schouwen om samen te kijken hoe de kwaliteit van de openbare ruimte zich ontwikkelt.

Figuur 14 Beeldenboek PLAN TERRA

Twaalf onderhoudsthema's:

1. Zwerfvuil
2. Hondenpoep
3. Onkruid op verharding
4. Aanslag en bekladding
5. Speelplekken
6. Straatmeubilair en openbare verlichting
7. Rijbaan
8. Trottoirs
9. Vrijliggende fietspaden
10. Bomen
11. Gras

Werkwijze

De werkwijze voor de schouw was als volgt:

- Ter voorbereiding op de schouw zijn acht schouwroutes gemaakt door Circulus-Berkel. De routes bestonden uit 8-10 schouwpunten (zie voor de schouwroutes de bijlage I);
- Voorafgaand aan de schouw zijn bewoners, die op de bewonersavond hadden aangegeven te willen schouwen, via de mail benaderd om deel te nemen aan de schouw;
- Tijdens de schouw is gebruikt gemaakt van de app 'KijkopMijnWijk' om schouwlocaties te beoordelen en ook meldingen te maken;
- Bewoners kregen een beeldenboek gebaseerd op de CROW-methodiek (beeldmaatlaten) opgesteld door PLANTERRA (zie Figuur 14 Beeldenboek PLANTERRA). Aan de hand van 12 thema's werd de kwaliteit van de openbare ruimte bepaald.
- In totaal deden er aan de acht verschillende schouwroutes 9 bewoners mee, die werden ondersteund door iemand van de gemeente, Circulus-Berkel en PLANTERRA (in bijlage II is het overzicht opgenomen van de deelnemers per schouwroute). In drie kernen is er zonder bewoners geschouwd, vanwege te weinig aanmeldingen. In deze kernen is een schouw uitgevoerd door iemand van Circulus-Berkel en/of PLANTERRA.

Samenvatting van de resultaten

Het onderhoudsniveau van de gemeente Lochem is vastgesteld op een basis niveau. In figuur 2 is af te lezen dat er gemiddeld genomen op alle geschouwde locaties (52) een A of A+ kwaliteit is gemeten. Relatief gezien zijn er hoge

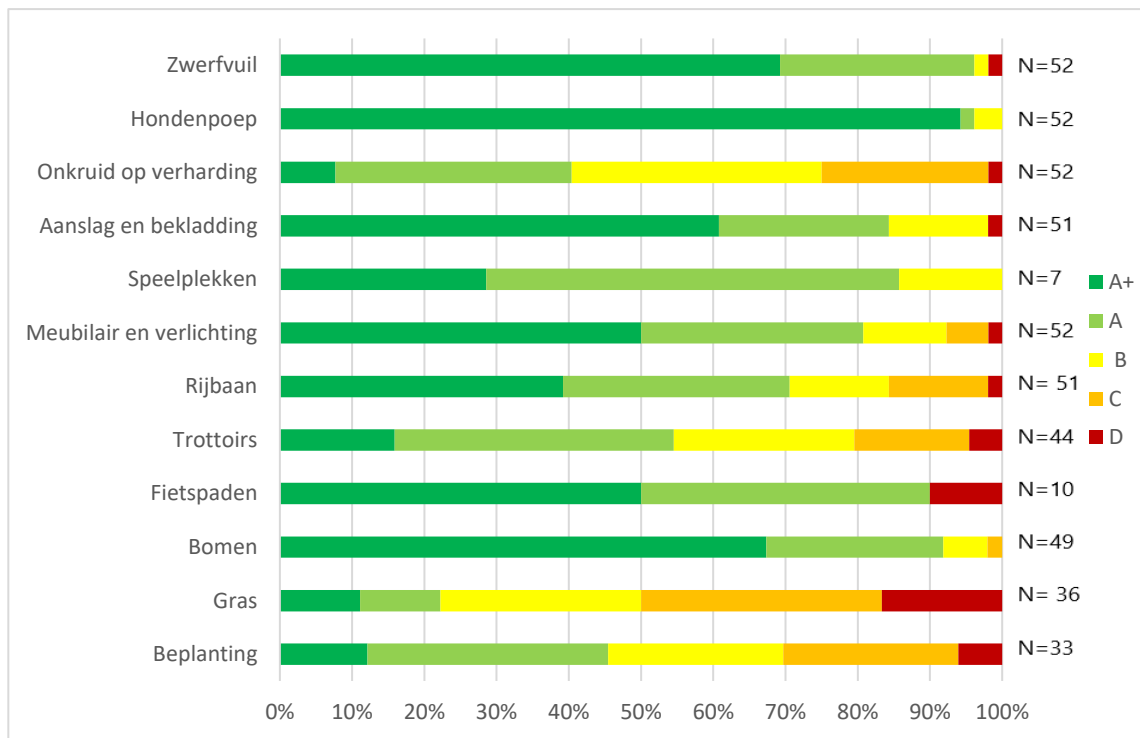
De gehanteerde beeldmaatlat loopt van A+ tot en met D:

- A+ staat voor een zeer hoog onderhoudsniveau;
- A voor een hoog onderhoudsniveau;
- B voor een basis onderhoudsniveau;
- C voor een laag onderhoudsniveau;
- D voor een zeer laag onderhoudsniveau.

onderhoudsniveaus aangetroffen. Op veel locaties is een hoger onderhoudsniveau waargenomen dan de vastgestelde B-kwaliteit. Vanwege het geringe aantal schouwlocaties geven de scores op de verschillende onderdelen slechts een eerste indicatie voor de gehele openbare ruimte van Lochem. Ingezoomd op de verschillende onderdelen kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

- *Schoon*: Voor het onderdeel schoon (zwerfvuil, hondenpoep, onkruid op verharding en aanslag en bekladding) geldt dat er hogere onderhoudsniveaus zijn aangetroffen bij de schouwlocaties. Uitzondering vormt onkruid op verharding met 25% C-kwaliteit.
- *Meubilair/spelen*: Voor het onderdeel meubilair/spelen (speelplekken, straatmeubilair) zijn er veel A-kwaliteiten geschouwd.
- *Verharding*: Op het onderdeel verharding (rijbanen, trottoirs en vrijliggende fietspaden) variëren de schouwlocaties wat betreft waargenomen onderhoudsniveau van laag tot zeer hoog. Zo'n 20% van de rijbanen en trottoirs is geschouwd op een C-kwaliteit. Dit komt overeen met de conclusies uit het digitale inwonerspanel 'Lochem Spreekt' (wegen, voet- en fietspaden moeten aandacht krijgen). Bij de scores voor de vrijliggende fietspaden moet de kanttekening geplaatst worden dat het hier om slechts tien schouwlocaties gaat, waarvan 1 locatie in Laren op D-niveau is geschouwd.

- Groen:** Ten slotte is af te lezen dat voor het onderdeel groen (gras, bomen en beplanting) veel C-kwaliteiten zijn geschouwd op de locaties. De bomen staan er goed bij, maar 30% van de beplanting heeft een C-kwaliteit. Meer dan de helft van het gras op de locaties scoorde een C-kwaliteit en ongeveer 15% een D-kwaliteit. Figuur 3 is een weergave van een van de geschouwde locaties waar het gras een D-kwaliteit scoorde.

Figuur 15 Schouwresultaten gemeente Lochem (N=52)

Het gras scoort relatief laag. Dit heeft onder andere te maken met het seizoen. Het gras is enorm snel gegroeid door eerst een periode van regen en daarna een aantal hele warme dagen. Op veel schouwplekken was het gras daardoor hoog. De foto hiernaast geeft een beeld van de Noorderbleek waar grote plukken gras zijn omgewoeld. De maaier gaat snel en trekt door de bovengenoemde omstandigheden enorme plukken gras eruit. Hierdoor ziet het beeld er slecht uit.

Figuur 16 Noorderbleek Lochem Noord

5. Financiën

Wat geeft de gemeente Lochem uit aan haar beheer en onderhoud? Is dit voldoende om haar ambities te realiseren? In dit hoofdstuk worden de beschikbare middelen voor beheer en onderhoud besproken op basis van de exploitatiebegroting voor 2018. Daarnaast wordt berekend wat de jaarlijkse beheer- en onderhoudskosten zijn voor het totale areaal dat de gemeente beheert. Deze ramingen vergelijken we vervolgens met de beschikbare middelen, om zo inzichtelijk te maken in hoeverre de middelen toereikend zijn en welke keuzes ten aanzien van kwaliteitsniveaus mogelijk zijn. Met het oog op eventuele kerngerichte uitwerkingen van het IBOR-plan worden de financiën in dit hoofdstuk tot slot ook samengevat voor elk van de afzonderlijke dorpskernen.

5.1 De exploitatiebegroting – beschikbare middelen voor het beheer

In de beleidsprogramma's 3 (natuur en milieu), 4 (verkeer en vervoer) en 6 (spelen) zijn alle middelen opgenomen die beschikbaar voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De analyse hiervan in Figuur 17 laat zien dat in het begrotingsjaar 2018 er 5,17 miljoen euro beschikbaar is binnen de genoemde 3 beleidsprogramma's. Dit is niet precies het bedrag dat er voor de concrete uitvoering van het beheer en onderhoud beschikbaar is. Binnen de begroting zijn namelijk ook begrotingsposten opgenomen voor kapitaalslasten (kosten voor rente en afschrijving van reeds uitgevoerde grote investeringen), kosten voor overhead, belastingen, heffingen en ook opbrengsten, zoals rioolheffingen en bijdragen van derden. Ze zijn in figuur 17 aangeduid als 'niet-uitvoeringskosten'. Deze begrotingsposten hebben namelijk niet direct te maken met de concrete uitvoering van het beheer en onderhoud en zijn daarmee niet of beperkt beïnvloedbaar rond de keuzes die we in het IBOR-plan willen maken. Binnen de genoemde beleidsprogramma's staan ook diverse begrotingsposten die niets te maken hebben met het beheer en onderhoud van de bestaande openbare ruimte. Het gaat bijvoorbeeld om inritvergunningen die op verzoek van particulieren worden verleend, om de inzameling en afvoer van het afval in onze gemeente, begraafplaatsen en bijvoorbeeld ongediertebestrijding en dierenwelzijn. Deze begrotingsposten zijn in de analyse van figuur 17 aangeduid als 'overige domeinen'. De 'kwadrantenanalyse' naar enerzijds het 'domein openbare ruimte' en anderzijds 'beïnvloedbare uitvoeringskosten' laat zien dat er per saldo 7,67 miljoen euro beschikbaar voor de concrete voorbereiding en uitvoering van de openbare ruimte. De gemeente Lochem besteedt hiermee gemiddeld bijna 530 euro per woning per jaar aan het beheer en onderhoud.

	Uitvoeringskosten	Niet uitvoeringskosten	Totaal
Domein openbare ruimte	€ 7,67	-/- € 3,04	€ 4,63
Overige domeinen	€ 3,88	-/- € 3,34	€ 0,54
Totaal	€ 11,55	-/- € 6,38	€ 5,17

(x € 1.000.000)

Figuur 17 Samenvatting exploitatiebegroting naar uitvoeringskosten en niet-uitvoeringskosten

Domein openbare ruimte (uitvoeringskosten)

	Uitvoering CB BuRu F1	Uitvoering CB BuRu F2	Goederen diensten derden	Materiaal- kosten	Totaal uitvoerings- kosten ex. VAT	VAT	VAT/ Uitvoering CB Buru F2	Totaal VAT	Totaal uitvoerings- kosten
Domein Openbare Ruimte	€ 3.853.664	€ 1.682.539	€ 720.130	€ 377.952	€ 6.634.285	€ 904.607	€ 130.685	€ 1.035.292	€ 7.669.577
Wegen	€ 981.031	€ 873.601	€ 479.483		€ 2.334.115	€ 510.575		€ 510.575	€ 2.844.690
Groen en bomen	€ 1.958.384	€ 88.776	€ 24.892		€ 2.072.052	€ 133.834	€ 3.929	€ 137.763	€ 2.209.815
Riolering	€ 65.106	€ 582.312	€ 75.952	€ 218.050	€ 941.420	€ 159.479	€ 126.756	€ 286.235	€ 1.227.655
Reiniging	€ 565.662				€ 565.662				€ 565.662
Gladheidsbestrijding	€ 242.302				€ 242.302				€ 242.302
OVL		€ 64.335	€ 1.008	€ 148.451	€ 213.794	€ 23.265		€ 23.265	€ 237.059
Spelen	€ 2.766		€ 98.789	€ 8.866	€ 110.421	€ 77.454		€ 77.454	€ 187.875
Verkeersvoorzieningen	€ 26.668	€ 43.119	€ 25.059		€ 94.846				€ 94.846
Civiele kunstwerken	€ 2.459	€ 27.254	€ 81		€ 29.794				€ 29.794
VRI			€ 10.744	€ 2.585	€ 13.329				€ 13.329
Straatmeubilair	€ 9.081				€ 9.081				€ 9.081
Abri's			€ 4.106		€ 4.106				€ 4.106
Bos en natuurgebieden		€ 3.142	€ 16		€ 3.158				€ 3.158
Haven	€ 205				€ 205				€ 205

Figuur 18 geeft een gedetailleerder inzicht in het jaarlijks uitvoeringsbudget van 7,67 miljoen dat is opgenomen in de exploitatiebegroting. Het overzicht laat zien dat het merendeel (3,85+1,68 miljoen euro = 72%) uitgaat naar Circulus-Berkel Buitenruimte, die het grootste deel van de openbare ruimte onderhoudstaken uitvoert in opdracht van de gemeente. Voor een aantal specifieke opdrachten aan andere aannemers ('goederen en diensten derden') en de afzonderlijke inkoop van materialen voor onder meer riolering, speelvoorzieningen en openbare verlichting is een budget beschikbaar van afgerond 1,10 miljoen euro (14% van het uitvoeringsbudget). Het overzicht in figuur 18 laat ten slotte zien dat er 1,04 miljoen euro wordt uitgegeven aan de voorbereiding, administratie en het toezicht van de uitvoering van beheer en onderhoud. Hierin zijn de uren van beheerders van de gemeente, de beheerpakketten, inspecties, aansturing van de afhandelen van meldingen, e.d. opgenomen. Ook Circulus Berkel Buitenruimte voert een deel van deze 'VAT-taken' uit. Het totale VAT-percentages bedraagt 13,5% van de totale uitvoeringskosten, hetgeen past binnen de bandbreedte van 10-15% die als 'normaal' wordt beschouwd binnen behorend Nederland.

	Uitvoering CB BuRu F1	Uitvoering CB BuRu F2	Goederen diensten derden	Materiaal- kosten	Totaal uitvoerings- kosten ex. VAT	VAT	VAT/ Uitvoering CB Buru F2	Totaal VAT	Totaal uitvoerings- kosten
Domein Openbare Ruimte	€ 3.853.664	€ 1.682.539	€ 720.130	€ 377.952	€ 6.634.285	€ 904.607	€ 130.685	€ 1.035.292	€ 7.669.577
Wegen	€ 981.031	€ 873.601	€ 479.483		€ 2.334.115	€ 510.575		€ 510.575	€ 2.844.690
Groen en bomen	€ 1.958.384	€ 88.776	€ 24.892		€ 2.072.052	€ 133.834	€ 3.929	€ 137.763	€ 2.209.815
Riolering	€ 65.106	€ 582.312	€ 75.952	€ 218.050	€ 941.420	€ 159.479	€ 126.756	€ 286.235	€ 1.227.655
Reiniging	€ 565.662				€ 565.662				€ 565.662
Gladheidsbestrijding	€ 242.302				€ 242.302				€ 242.302
OVL		€ 64.335	€ 1.008	€ 148.451	€ 213.794	€ 23.265		€ 23.265	€ 237.059
Spelen	€ 2.766		€ 98.789	€ 8.866	€ 110.421	€ 77.454		€ 77.454	€ 187.875
Verkeersvoorzieningen	€ 26.668	€ 43.119	€ 25.059		€ 94.846				€ 94.846
Civiele kunstwerken	€ 2.459	€ 27.254	€ 81		€ 29.794				€ 29.794
VRI			€ 10.744	€ 2.585	€ 13.329				€ 13.329
Straatmeubilair	€ 9.081				€ 9.081				€ 9.081
Abri's			€ 4.106		€ 4.106				€ 4.106
Bos en natuurgebieden		€ 3.142	€ 16		€ 3.158				€ 3.158
Haven	€ 205				€ 205				€ 205

Figuur 18 Exploitatiebegroting, uitvoeringskosten onderhoudsgroepen domein openbare ruimte

Domein openbare ruimte (niet-uitvoeringskosten)

De niet-uitvoeringskosten zijn uitgesplitst in de volgende kostensoorten (zie

	Kapitaalslasten	Opbrengsten	Boekhoudkundige mutaties	Belastingen en heffingen	Overige kosten	Totaal niet Uitvoeringskosten
Domein Openbare Ruimte	€ 908.565	€ -5.462.390	€ 1.288.843	€ 64.097	€ 162.838	€ -3.038.047
Wegen	€ 42.947	€ -117.000		€ 62.066	€ 5.318	€ -6.669
Groen en bomen		€ -243.743			€ 0	€ -243.743
Riolering	€ 783.945	€ -5.087.381	€ 1.288.843	€ 1.446	€ 154.962	€ -2.858.185
Reiniging						
Gladheidsbestrijding					€ 2.055	€ 2.055
OVL	€ 76.184	€ -14.266				€ 61.918
Spelen	€ 5.488					€ 5.488
Verkeersvoorzieningen						
Civiele kunstwerken						
VRI						
Straatmeubilair						
Abri's						
Bos en natuurgebieden				€ 585	€ 503	€ 1.088
Haven						

Figuur 19):

- *Overige kosten*: zijn de middelen die in de begroting zijn opgenomen voor zaken als verzekeringen, huren en kapitaaloverdrachten. Hieronder vallen ook de kosten voor algemene ondersteuning en beleidsvoorbereiding. Dit zijn de interne uren van medewerkers die beleid ontwikkelen en voorbereiden die (niet) specifiek gaan over de instandhouding van openbare ruimte. Ook de algemene ondersteuning van de organisatie is hierbij meegerekend. De kosten voor de uren van openbare werken (binnen) vallen hier onder;
- *Kapitaallasten*: investeringen die in het verleden zijn geactiveerd, komen als kapitaallasten (rentekosten en afschrijvingen) terug in de begroting;
- *Opbrengsten*: zijn de inkomsten zoals rioolheffingen, bijdragen van derden, leges en andere inkomensoverdrachten;
- *Boekhoudkundige mutaties*: betreffen de saldi van administratieve toevoegingen en onttrekkingen aan voorzieningen binnen de begroting;
- *Belastingen en heffingen*: zijn de middelen die zijn opgenomen voor zaken als (te betalen) belastingen en (te betalen) heffingen.

	Kapitaalslasten	Opbrengsten	Boekhoudkundige mutaties	Belastingen en heffingen	Overige kosten	Totaal niet Uitvoeringskosten
Domein Openbare Ruimte	€ 908.565	€ -5.462.390	€ 1.288.843	€ 64.097	€ 162.838	€ -3.038.047
Wegen	€ 42.947	€ -117.000		€ 62.066	€ 5.318	€ -6.669
Groen en bomen		€ -243.743			€ 0	€ -243.743
Riolering	€ 783.945	€ -5.087.381	€ 1.288.843	€ 1.446	€ 154.962	€ -2.858.185
Reiniging						
Gladheidsbestrijding					€ 2.055	€ 2.055
OVL	€ 76.184	€ -14.266				€ 61.918
Spelen	€ 5.488					€ 5.488
Verkeersvoorzieningen						
Civiele kunstwerken						
VRI						
Straatmeubilair						
Abri's						
Bos en natuurgebieden				€ 585	€ 503	€ 1.088
Haven						

Figuur 19 Exploitatiebegroting, niet-uitvoeringskosten voor het domein openbare ruimte

5.2 Vergelijking beschikbare en berekende kosten

In het IBOR-plan worden ambities voor integraal beheer uitgewerkt. Hiervoor moeten we weten in hoeverre het huidige beheerbudget aansluit op het areaal dat de gemeente Lochem in beheer heeft. In figuur 20 is daarvoor op basis van normatieve kostenkengetallen berekend wat de kosten van het Lochemse areaal zijn als deze 'volgens het boekje' wordt onderhouden. 'Volgens het boekje' wil zeggen dat alle onderdelen van de openbare ruimte op het B-niveau van de CROW-methodiek voor beeldgericht werken worden onderhouden. Het IBOR-plan zal waarschijnlijk niet gaan voorstellen om het gehele areaal overal op B-niveau te onderhouden. De inzet zal 'meer maatwerk in onderhoud' zijn. Door maatwerk kan er met beschikbare middelen gerichte aandacht worden gegeven en kan het benodigde onderhoudsbudget mogelijk lager zijn. Toch is de berekening 'volgens het boekje' een noodzakelijk startpunt voor het uitwerken van IBOR-scenario's. De kostenkengetallen voor de normatieve berekeningen zijn gebaseerd op landelijke ervaringen en afgestemd op de lokale omstandigheden van de gemeente Lochem (zoals onder meer de ondergrond, grootte van de gemeente en het relatief grote buitengebied) en de ervaringen van Circulus Berkel Buitenruimte.

Uit deze normatieve berekening in figuur 20 blijkt dat de structurele beheerkosten voor het volledig op B-niveau onderhouden van een areaal van bijna 500 hectare ruim 8,4 miljoen euro bedragen. Dat is 685.000 euro meer dan momenteel in de begroting van Lochem beschikbaar is. De verschillen liggen met name bij het beheren van groen, reiniging en verhardingen.

Onderhoudsgroep	Beschikbaar	Berekend excl. vernieuwing	Vershil
Groen	€ 2.072.052	€ 2.234.749	€ -163.000
Bos en natuur	€ 3.158	€ 3.158 *	€
Reiniging	€ 565.662	€ 730.352	€ -165.000
Spelen	€ 110.421	€ 110.421 *	€
Verharding	€ 2.334.115	€ 2.696.083	€ -362.000
Verkeersvoorzieningen	€ 94.846	€ 94.846 *	€
Straatmeubilair	€ 9.081	€ 3.614	€ 5.000
Openbare verlichting	€ 213.794	€ 229.882	€
Civiele Kunstwerken	€ 29.794	€ 29.794 *	€
Gladheidsbestrijding	€ 242.302	€ 242.302 *	€
Totaal	€ 5.675.225	€ 6.395.848	€ -685.000
Overige kosten	€ 1.994.352	€ 1.994.352	

Eindtotaal	€ 7.669.577	€	€ 8.390.200
------------	-------------	---	-------------

Figuur 20 Normatieve kostenberekening van het Lochemse areaal op B-niveau en vergelijking met beschikbare middelen. De met een sterretje(*) gemarkeerde onderdelen zijn niet normatief doorgerekend, maar gebaseerd op het huidige beschikbare onderhoudsbudget (basis: begroting 2018)

5.3 Kerngerichte budgetten

Als het budget dat beschikbaar is in Lochem wordt gelegd over het areaal dat er aanwezig is in de verschillende kernen, wordt er berekend hoeveel onderhoudsbudget er per kern beschikbaar is (zie Figuur 21). Gemiddeld wordt er €1,07 per m2 openbare ruimte uitgegeven aan beheer. De verschillen tussen de kernen zijn groot. In het buitengebied gaat er bijvoorbeeld een groot bedrag om (€ 1,23). Dit komt doordat het een groot gebied betreft met veel asfaltverharding en bomen. In de meeste dorpskernen gaat het om gemiddeld € 0,89 per m2.

	Totale kosten	m2 per kern	€ per m2
Almen	€ 70.769	79.222 m2	€ 0,89
Barchem	€ 70.403	66.830 m2	€ 1,05
Eefde	€ 262.626	298.277 m2	€ 0,88
Epse	€ 71.771	80.774 m2	€ 0,89
Exel	€ 17.894	17.507 m2	€ 1,02
Gorssel	€ 346.997	365.605 m2	€ 0,95
Harfsen	€ 72.939	68.173 m2	€ 1,07
Laren	€ 131.325	136.419 m2	€ 0,96
Lochem	€ 1.191.820	1.336.822 m2	€ 0,89
Buitengebied	€ 3.068.580	2.499.406 m2	€ 1,23
Totaal gemeente Lochem	€ 5.305.125	4.949.035 m2	€ 1,07
Bos en natuur, civ.kunstw., gladheidsb., verkeersvrz.	€ 370.100		
Overige kosten	€ 1.994.352		
Totaal	€ 7.669.577		

Figuur 21 Beschikbare budgetten onderhoudselementen per kern bij huidige budgetten